

Jelige: KHF 262

**AZONOS NEMŰ PÁROKKAL KAPCSOLATOS TOLERANCIA
HATÁRON INNEN ÉS TÚL**

2014. november 11.

Tartalomjegyzék

I. Bevezetés	3
II. Szakirodalmi áttekintés	5
III. A homoszexualitás történelmi áttekintése	8
IV. Az ausztriai és a magyarországi jogi rendelkezések összehasonlítása	11
V. A kutatás bemutatása	14
V. 1. Hipotézisek	14
V. 2. A kutatási módszer, eszköz és minta ismertetése	15
V. 3. Az elfogadás kérdéseinek összehasonlítása	16
V. 3. 1. A homoszexualitáshoz való hozzáállás a mindennapokban	16
V. 3. 2. A homoszexualitás tudományos megközelítése és az elfogadás	21
V. 3. 3. Azonos nemű párok házasságának elfogadása	28
V. 3. 4. Azonos nemű párok gyermekvállalásának elfogadása	30
VI. Összefoglalás	36
VI. 1. Az eredmények összegzése	36
VI. 2. A jogrendszer és az elfogadás viszonya	38
VI. 3. További vizsgálati lehetőségek	38
VII. Bibliográfia	40
VIII. Mellékletek	43
M1 – Magyar nyelvű kérdőív	44
M2 – Német nyelvű kérdőív	46
M3 - ILGA-Europe 2014-es szivárványtérképe	48

I. Bevezetés

A kutatás az azonos nemű párok általános értelemben vett elfogadottságát tárgyalja, ami a társadalomtudományokon belül a szociológia és társadalomkutatás témakörébe tartozik, azon belül is a kisebbségek társadalmi helyzetét vizsgálja a diszkriminációs helyzetből kiindulva. Leginkább tolerancia alapon kutattam, hogy mennyire elfogadottak a leszbikus, meleg, biszexuális és transznemű (továbbiakban: LMBT) közösség tagjai a társadalom körében, illetve a társadalom mennyire ért egyet az LMBT tagok jogi követeléseivel, mint a házasság intézménye, és a gyermekvállalás.

A témaválasztást különböző külső tényezők alapozták meg. Szakmai értelemben először a Toleranciára nevelés óra keretein belül találkoztam és foglalkoztam a címadó területtel, amely során több kérdés is felmerült bennem, amit megvizsgálandónak találtam. Elsősorban azt, hogy az LMBT tagok egyenjogúságának kérdéseivel egyre nagyobb mértékben, és egyre nagyobb nyilvános hangot adva foglalkozik mind a magyarországi politika, mind az Európai Unió. Az országok egymást követve jelentik be a törvénymódosításokat, amelyek olyan jogi lehetőségeket kínálnak az LMBT embereknek, amik bizonyos területeken a mai napig büntetőjogi kategóriába esnek, akár korábban az adott országban is. Ismert emberek állnak ki az azonos nemű párok mellett, vagy maguk is bejelentik a megszokottól eltérő szexuális irányultságukat. Emiatt sokan trendnek képzelik ezt a viselkedésformát, ezért ezt is megvizsgálom a kutatásomban.

Emellett a média nagyon vegyes képet ad a toleranciaszintről, aminek oka lehet, hogy az LMBT közösség önmagában is megosztó csoport. Ez a megosztottság volt a másik ok, hogy kutatni kívántam a kutatásom témáját. Ugyanis egy LMBT személy nem rendelkezik olyan látható jeggyel, ami miatt egyértelműen kirekeszthetővé válhat a társadalom szemében, mint a bőrszín, vagy akár valamilyen mozgást segítő eszköz, mint például egy tolókocsi, esetleg egy fehér bot, vagy akár a nem. Tehát rejtve maradhatnak, egészen addig, amíg nem választják a „coming out”-ot, azaz a nyilvános felvállalást. Tettlegességet, gyűlölködő beszédet vagy elutasítást így csak azok a csoporttagok élhetnek/élnek át, akik láthatóvá tették magukat a társadalom számára. A másik megosztottsági probléma, hogy az előbújt csoport tagjai is két részre szakadnak. Az egyik oldal látványos módszerekkel igyekszik elérni a jogi változtatásokat, hogy egyenlő emberként kezeljék heteroszexuális társaikkal, míg a másik oldal maga sem ért egyet a nyílt eszközökkel, mint például egy melegfelvonulás.

Felkeltette az érdeklődésemet az a probléma is, hogy a társadalom többségét nem zavarja a „meleg-kérdés”, semlegesen vagy érdektelenül viszonyulnak ahhoz, hogy mit csinál egy pár a négy falon belül, már-már elfogadás jellemzi az embereket, szemben a nyilvánosság előtt történő viselkedéssel, ami kapcsán nem elfogadóak, sőt ellenszenvet vált ki (gondolva itt a melegek felvonulásra, vagy jogi elvárásokra).

Az azonos nemű párok témaköre tehát mindenképpen aktualitását éli, és egyértelműen társadalmi kérdés, hiszen a jogi rendelkezések igénye, és azok érvénybe lépése egyfajta integrációt jelent az LMBT csoport számára. Az integráció a leginkább diszkriminációt átélő csoportok közül ebben az esetben járna a legkevesebb költséggel, hiszen nem igényel olyan folyamatokat, mint például egy intézmény akadálymentesítése, vagyis teljes mértékben a társadalom toleranciájára alapozódik. Azonban az LMBT csoportba tartozó emberek integrációjának van egy másik oldala is, ugyanis nem biztos, hogy valóban integrációra van itt szükség, hiszen ha a nem „előbújt” részét nézzük a csoportnak, akkor lényegében, mindenféle intézkedés nélkül, már a társadalom szerves tagjai. Az általános jogi rendelkezések egyaránt érvényesek rájuk, lehetőségük van problémamentesen iskolába járni és munkát vállalni. De igaz, hogy szexuális identitásuk és orientációjuk miatt cselekedeteikben korlátozva vannak, amennyiben olyan igényeket akarnak, mint a házasság vagy a gyermekvállalás.

Témakörválasztásom okához szorosan hozzátartozik, hogy az összefüggő terepgyakorlati időmet gyermekvédelmi területen töltöttem, azon belül is a Gyermek Átmeneti Otthonában. A kutatásaimmal párhuzamosan látva, hogy mennyi gyermek van veszélyeztetett környezetben a családjában, és mennyi gyermeket emelnek ki onnan, hogy bentlakásos otthonban helyezték el őket. Felmerült bennem az a gondolat, hogy mi lehet jobb egy gyerek számára: egy bentlakásos intézmény, vagy egy családi környezet, akkor is, ha az azonos nemű párokat jelent; vagy örökbefogadó szülők, vagy nevelőszülők képében.

Sopron határközelsége miatt a kérdést nem országos szinten kívántam vizsgálni, hanem érdekelt, hogy a határon túl mennyire más a jelenlegi állapot. Emiatt, és a felsorolt okokból kiindulva az alábbi kérdéseket és problémákat kutattam a szomszédos országok egy-egy városában, vagyis Sopronon és Eisenstadton belül:

- mely városban könnyebb azonos nemű párként élni,
- a jelenleg hatályos törvények mennyire képezik le az adott társadalmi elfogadottságot; a jogrendszer megengedőbb vagy korlátozóbb a toleranciaszinthez képest
- meddig terjed az azonos nemű párok elfogadása; magányügyben tartandó, vagy valóban akkora nyilvánosságot igényel-e, mint amit kapott az utóbbi időkben

A kutatásomban tartalmi szempontból a leghangsúlyosabb szerepet az elfogadás kérdésköre kapta, de a megfelelő értelmezéshez és a következtetések helyes levonásához fontosnak tartottam, hogy az elején történelmi áttekintés segítse a homoszexualitás kérdésében való tájékozódást. Ezután a jelenlegi törvényeket hasonlítom össze, mennyire más, és milyen ütemben változott a határon innen és túl. Végül a közvélemény kutatására építve az elfogadottság jelenlegi szintjét elemzem; tudományos és társadalmi oldalról egyaránt megközelítve, illetve a kettőt összehasonlítva. Ez azt jelenti, hogy a kutatás részben megpróbálja azt is felmérni, hogy a témával kapcsolatban mekkora a tájékozottság, és ez mennyire befolyásolja az elfogadás vagy elutasítás lehetőségét.

II. Szakirodalmi áttekintés

A homoszexualitással kapcsolatban egyértelműen jelen van a magányügy kérdése. Hogy annak számít-e, talán nem is fontos, mert ha magányügy, ha nem, a társadalom egyre többet beszél róla, a magányügy pedig „olyasvalami, ami az egyén privát szférájából érdemben nem nyúlik át más emberek életébe, illetve más emberek azt érdemben nem befolyásolják. A szexualitás ilyen értelemben elvileg valóban magányügy (Birtalan, 1997: 13).” Azt, hogy ennek ellenére egyre nagyobb hangot kap, és nyilvános megvitatásokra kerül sor, okozhatja a nyugat liberális gondolkodásmódjának erős hatása, amely a történelem során már többször bizonyított. Ausztriát inkább sorolják a nyugati országok közé, s hiába választ el minket csak egy határ tőle, rólunk nem annyira egyértelmű a besorolás. Múltunk miatt kicsit a nyugat, és kicsit a kelet is magához köt bennünket. De bármelyik oldal is az erősebb, a homoszexualitás kérdése nálunk is, és az osztrák területeken is előtérbe került.

Magyarországon a homoszexualitás társadalmi elfogadottsága ellentmondásos, annak ellenére, hogy már egy 1991-es nemzetközi kutatás szerint a kelet-európai országokhoz képest elfogadóbbak vagyunk (Takács, 2007). Ahogyan a problémakifejtésben is szó esett róla, az LMBT csoport és a társadalom hozzáállása is kettős szálon fut. Sokan vannak azon az állásponton, hogy egyfajta tudatlanság vagy információhiány okozza ezt a kettősséget, vagy a tolerancia hiányát, véleményem szerint ez azonban nem ennyire egyértelműen kijelenthető. Sokkal több áll a háttérben, mégis az LMBT csoportok a nyilvánosságot választják megoldásnak. Egymást biztatják a „coming out” bevállalására, mert a „tömeges önfeltárástól azt várják, hogy a homoszexuálisok végre egyszer eljutnak oda, hogy a társadalom nagyobbik

felével egyenlő társadalmi és jogi státust nyerjenek (Vargo, 1999: 23).” Ezért hiába lesz a szexualitás kérdése magánügy, ha az LMBT közösség nem akarja magányügyként kezelni.

A másik nagy hangot az kap, hogy egyáltalán mi lehet az okozója a többségtől eltérő szexuális orientációnak. Láthatjuk majd, hogy a történelem során különböző korszakok és ideológiák más-más válaszokat adtak, mára azonban egyre egyhangúbban elfogadottá válik az a tény, mi szerint bizonyos génállománynak és nemi hormonoknak köszönhetően már a magzati életben eldőlt a szexuális beállítottságunk, de annak tényleges megjelenését, vagy a megjelenés intenzitását a környezet és a kultúra befolyásolja. (Brizendine, 2012). Emiatt lehet azt érzékelni, hogy nyugaton számszerűen több LMBT csoportba tartozó személy él, mint a keleti országokban. Ugyanis egy liberális szemléletű társadalomban az átlagostól való eltérés határvonala sokkal szélesebben helyezkedik el, mint egy konzervatív közegben. Nem gondolom, hogy egyik, vagy másik oldal jobb, vagy rosszabb, határvonalak tekintetében a kettő szélsőséges hozzáállása között kellene megtalálni az egyensúlyt. De akármelyik oldalt érezzük közelebbinek magunkhoz, a társadalmak nagyobb fele egyre inkább vall liberálisabb nézeteket. Emiatt nő a homoszexualitás nyilvánosságba való bevitelének lehetősége, legyen szó a médiáról, vagy a politikáról.

A politikai felkapottság viszont nem mindig mutat valós képet. Sok országban a pártok azért hangoztatják programjukban az esélyegyenlőségi kérdéseket, az azonos nemű párok házasságának és gyermekvállalásának lehetőségét, mert így próbálják elnyerni a társadalom szavazatát azokban a körökben is, ahonnan eddig nem érkezett volna, például egy LMBT közösségből. Azonban egy, az LMBT személyek között elvégzett prioritás felmérés rávilágított arra, hogy az általam vizsgált, valamint a manapság politikailag is nagy hangsúlyt kapott gyermekvállalás és házasság kérdése nem a legfontosabb az LMBT személyek számára. A 15 előre megadott témakör közül az előbbi csak a 11. helyre, az utóbbi a 13. helyre került. Az LMBT emberek az alábbi három témát, azok megvalósulását tartják a legfontosabbnak magukra nézve:

1. Erőszakos támadások elleni fellépés
2. Általános társadalmi elfogadás növelése
3. Önellfogadás segítése

Ezek törvénykezés útján nem, vagy alig szabályozhatóak, a felsorolt három pont egyértelműen az elfogadás és a tolerancia iránti igényeket jelzi (Dombos, 2010).

Ezen okból van a társadalomra utalva az esélyegyenlőség gyakorlatba lépésére. A társadalmi diszkriminációt vizsgálja folyamatosan az ILGA is. Az ILGA-Europe

(International Lesbian and Gay Association = Nemzetközi Meleg és Leszbikus Szervezet) 1978-ban alakult, amely nemzetközi szinten képviseli az LMBT emberek jogait és érdekeit. Az ILGA 2014-es éves felülvizsgálatában, amely az LMBT személyek emberi jogi helyzetét vizsgálja Európában, megtalálható Magyarország és Ausztria is. Érdekes látni, hogy egy nemzetközi szervezet egy-egy európai országról mit lát, mit emel ki ez ügyben. Hazánkról megjegyezte, hogy erőszakos légkör érzékelhető, és az esélyegyenlőségi kérdések éles választóvonalat húznak az ellenzéki pártok között. Pozitívan emelte ki az Egyenlő Bánásmód Hatóság (továbbiakban: EBH) munkáját az érdekvédelemmel kapcsolatban. Megemlített két diszkriminatív esetet, amelyben az EBH is eljár. Az egyik, amikor 2012-ben egy közfürdőben két férfi megcsókolta egymást, és emiatt megkérték őket, hogy hagyják el a fürdőt, mert a csókkal sértik a közérkölcset. A másik a Magyar Labdarúgó Szövetség jegyárúsító politikája, melyben a kedvezményes jegyet egy férfinak, az őt kísérő nőnek és gyermeküknek/gyermeküknek hirdette, majd a panasz után „két nagykorú állampolgár és gyerekeik” jelölésre változtatta meg. Szó esik még a Budapest Pride résztvevőinek megtámadásáról is (ILGA-Europe, 2014).

Ausztriával közel azonos válaszadó vett részt az Európai Unió (továbbiakban: EU) felmérésében. Míg itt az EU 47 %-os átlagához képest 45 % érzett diszkriminációt vagy zaklatást, addig a határon túl 48 %. (Az átlaghoz való elhelyezkedés mellett megjegyezném, hogy ez az adat Hollandiában a legalacsonyabb: 30%, a legmagasabb érték Litvániában fedezhető fel: 61 %.) Százalékok tekintetében ide kapcsolja beszámolójában az Ipsos júniusban közzétett kutatásának adatait, amely szerint a megkérdezettek 50 %-a támogatta a bejegyzett élettársi kapcsolatot, 40 % a gyermeknevelést, és 30 % a házasságot is (ILGA-Europe, 2014).

Ausztriában is emelkedik az ILGA szerint az LMBT személyek társadalmi elfogadottsága. Ír Gabriele Heinisch-Hosek osztrák miniszterről, aki képviselőjeként májusban az ország is egyike volt annak a 11 EU tagállamnak, akik aláírták azt a felhívást, amelyben az Európai Bizottságot átfogó uniós irányelvek kidolgozására kéri az LMBT esélyegyenlőség kapcsán. A beszámoló boncolgatta még Ausztria elítélését két ügyben, amely a beleegyezési korhatár különbségeiről, valamint az adoptálás során kapható szülői jogokról szól. Mind a két eset részletesebben olvasható a felülvizsgálatban. Az ILGA jelentéséből azonban jól láthatjuk, hogy a két ország sokban hasonlít az azonos nemű párok elfogadása terén. A társadalom negatív megmozdulásai mellett aktív érdekképviselői munkák folynak (ILGA-Europe, 2014).

Kutatásom a jelenleg említett, érvényben lévő álláspontokból indul ki, és Sopronra, valamint Eisenstadra leszűkítve hasonló módon megvizsgálja az elfogadás szintjét, ami után az eredmények összehasonlíthatóvá válnak.

III. A homoszexualitás történelmi áttekintése

A homoszexualitás, mint tudományos fogalom csak a 19. századi Németországban került bevezetésre, de ezt hosszú folyamatok előzték meg. A történelmi áttekintést Peter N. Stearns alapos kutatásai és összegzései segítik az érdeklődők számára, aki nagy történelmi korszakokra bontja le könyvében a szexualitás változásait, közte a homoszexualitás elfogadására irányuló törekvéseket is, amelyek végül létrehozták korunk jelenlegi nézőpontjait.

Az ókori időkből leginkább a görög népről vannak ismeretek, akik antik vázákön is ábrázoltak meleg férfiakat, sőt, a mitológia történetekben is írnak róla. Ilyen Zeusz esete, aki beleszeretett a fiatal Ganümedészbe, és elvitte magával az Olümposzra. A szexuális viszony folytatása azonos nemű személlyel leginkább az elit körben volt elterjedt, például házasság férfiak fiú szeretőt tartottak feleségeik, illetve női szeretők mellett. Szophoklész és Platón is ír két azonos nemű ember intim viszonyáról. Szapphó, a görög költőnő a leszbikusokhoz és Lesbosz szigetéhez köthető, aki számos verset írt nőkhöz (Németh, 2007). Az ilyen típusú szexualitást a görögök lazán kezelték, ugyanis nem a szexuális vágy tárgyát nézték, hanem az önuralom és a mértékletesség játszott szerepet abban, hogy kit tartottak laza erkölcsűnek (Eszenyi, 2006).

A kereszténység és a középkor időszaka azonban ezt megváltoztatta, és a homoszexualitás bűnné vált. A zsidók a keresztényeknél is erősebben támadták, ezért a kor megpróbálta elrejteni a homoszexualitás létezését, bár továbbra is akadtak ilyen viszonyok. A kereszténység olyan erős hatással volt a társadalmi nézetekre, hogy a középkorban elterjedt vélekedések bizonyos területeken a mai napig nem változtak, az ezt követő korszakokban pedig stabilan megállták a helyüket az emberek szemében (Stearns, 2009).

A 18. század közepe egy újabb élesebb fordulatot hozott a történelemben és a homoszexualitás megítélésében. Igaz, hogy még mindig bűnnek számított, de kiéleződött a helyzet, hogy komolyabban foglalkozni kell a kérdéssel, ezért az 1850-es évektől kutatni kezdik. Tudományos okokból ekkor kerül bevezetésre a „homoszexualitás”, mint fogalom, ami nem különíti el a férfiakat és a nőket, és semleges megállapítás a jelenségre, ezért

állásfoglalás nélkül lehetett beszélni róla. Leginkább semlegessége miatt használja több tudományterület és a jog is. A szó egyébként egy magyar újságírónak és műfordítónak köszönhető, Kertbeny Károlynak aki gyakori lakhelyváltoztatásai ellenére akkoriban német nyelvterületen adott ki röpiratokat (Kenyeres, 2001). A tudományos kutatások eredményeként úgy gondolták, hogy a homoszexualitás egy fejlődési zavar, ami gyermekkori traumára épül (Stearns, 2009).

Oscar Wilde esete még jobban fokozta az aggodalmakat, amikor szeretője apja feljelentette őt homoszexualitásért, és fia megrontásáért. Bűnéért két év börtönre és kényszermunkára ítélték (Hegedüs, 2000). A viktoriánus kor új ideája az lett, hogy a homoszexualitás egy viselkedési rendellenesség. Ez a megállapítás három eredményt szült. Elsősorban különös érdeklődés indult meg a téma iránt, mind a nők, mind a férfiak részéről, de továbbra is támadás alatt álltak. A támadásokat implicit módon terelték tovább különböző irodalmi mozgalmak és termékek, mint a bodybuilding magazinok megjelenése. Másodsorban olyan irodalmi művek születtek, amelyek látásmódjai meghatározták a kor szellemiségét. Ezek az alkotások pedig támadták a homoszexualitást. Az utolsó eredménye a megállapításnak, hogy a szülők félelmet éreztek attól, hogy a gyerekeik homoszexuálisok lesznek – ettől egyébként a gyerekek maguk is tartottak (Stearns, 2009).

Az imperializmus korában, ahol a gyarmatbirodalmak megszerzése és azok számának növelése került előtérbe, globális változásokat hozott. Ugyanis a 19. századig különböző területeken különböző módon kezelték a homoszexualitást, de a nyugat nyomására egy egységes ellenségeskedés terjedt el, ami a korábbiaknál is nagyobb volt. A homoszexualitás rohamos terjedését tették felelőssé a férfi szerepek gyengüléséért. Újabb tudományos teóriák fokozták a rosszindulatot, és ezek az imperializmus hullámának részévé váltak azokban az országokban is, ahol a nyugati mintákat követték. Erős indulatokat váltott ki a brit uralom alatt álló India büntető törvénykönyvében megfogalmazott 377. paragrafus, amely a természetellenes bűncselekményeket és azok büntetési fokát részletezte. A büntetés akár tíz évig is terjedhetett, ha valaki önként, nemével azonos pár választott szexuális tevékenységre, vagy állattal végezte azt. A törvény bevezetésre került a brit gyarmatokban, például Afrika nagy részén, Dél-Ázsiában, a Karib térségben, Kanadában, Ausztráliában és Új-Zélandon. A nagy nyugati nyomás más országokat is cselekvésre kényszerített, többek között Japánban és a Szovjetunióban – ahol 1936-ban lett illegális cselekvés –, sőt az intézkedéseket az iszlám területekre is kiterjesztették. Az emberek ezeket a megszorításokat logikus lépésnek tartották a témával kapcsolatban, valamint még szigorúbbakat szorgalmaztak. Az széleskörűen

hatályba lépő törvénykezések annyira erősen meghatározták a gondolkodásmódot, hogy sokáig fennmaradtak. Ez egy rendkívüli egyetértés volt az egész világon. Ettől függetlenül a homoszexualitás nem tűnt el, de a megélése lényegesen nehezebbé vált (Stearns, 2009).

Az ezredforduló környékén több olyan bűncselekmény történt, ami homoszexuális személy ellen irányult, az egyik halálos kimenetelt eredményezett. Mégis nem a tettesek kerültek elítélésre, hanem egyes esetekben az áldozatot száműzték az országból. A globalizáció korában már újradefiniálták a homoszexualitás fogalmát, amely szerint az embereknek ez egy permanens szexuális orientációja, és nem egy véletlen, alkalmi viselkedés. Továbbra is tiltott volt ugyan, de férfiak és nők is gyakran szereztek titokban tapasztalatokat mindkét nemmel (Stearns, 2009).

A korai 21. században a tudósok elfogadták azt a tényt, hogy a homoszexuálisok agya bizonyos területeken eltér a többségtől, azonban az ellenségeskedések az 50-es években még jelen voltak. Emellett Kínában is megváltozott a tolerancia szintje, nem fogadták el a homoszexualitást, mert úgy tartották, hogy a nyugat hanyatlását ez okozza. Az ellentétes hozzáállásokat példázta, hogy a gyűlölködés ellenére több olyan irodalmi mű született, ami a melegekről vagy a melegeknek szólt, kiszolgálva ezzel a homoszexuális célközönséget. A 60-as évek végül hatalmas fordulást hozott a globális elutasítás terén, hiszen az USA-ban egy erős melegjogi mozgalom vette kezdetét. Ettől az időszaktól kezdve rohamosan felgyorsultak a nézőpontok megváltozásai. 1973-ban az Amerikai Pszichológiai Társaság, 1974-ben a Nemzetközi Pszichológiai Társaság határozatára a homoszexualitás többé nem számított mentális rendellenességnek – bár aki nem volt biztos a szexualitásában, azt továbbra is kezelték. A média egyre nyitottabbá vált a homoszexuálisokkal szemben, például a csókolózás szóba került, valamint ilyen témájú felnőtt filmek váltak elérhetővé. Megalakult egy nemzetközi meleg és leszbikus társaság (ma ILGA néven ismert), aminek központja Észak-Európában volt, de már akkor hetven különböző országban voltak követő csoportjai. A 90-es évek Japánjában diszkrimináció elleni törvény született, és a tokiói Felsőbíróság azt mondta, hogy a homoszexuálisokat tisztelettel kell kezelni. 1992-ben a WHO törölte a betegségek közül, majd két év múlva Dél-Afrika is diszkrimináció ellen lépett fel, Japánhoz hasonlóan. A korai 21. században több ország és néhány amerikai állam engedélyezte az azonos nemű párok közötti házasságot (Stearns, 2009).

A vallásos csoportok napjainkban is bűnként kezelik, annak ellenére, hogy a tolerancia szintje folyamatosan nő; példának hozható az egyébként liberálisnak számító USA, ahol

egyes államokban a melegházasság elfogadásáról népszavazásokkal döntöttek, és a szavazás eredménye alapján engedélyezésre is kerültek (Stearns, 2009).

A görögök szabad szellemiségétől a fent leírt módon változott a homoszexualitás megítélése. Történelmi korokon ívelt át, különböző nézeteket társítottak hozzá, s bár az utóbbi két évszázadban nagymértékben működnek diszkrimináció elleni kezdeményezések, jogi változások, fogalommagyarázati átírások, az emberekben messzire visszanyúló elméletek és álláspontok rögzültek, s ez szolgál alapjául a mostani megosztottságnak. Hiszen évszázados egyetértést nehéz volna évtizedek alatt radikálisan megváltoztatni. De az aktuális korszakot szélsőségesnek tekinthetjük, ami lehetőséget ad különböző témák nyílt megvitatására, és lehetőséget az alapos kutatásokra, bármilyen kérdéskörben. Ezt kihasználva szeretném a továbbiakban saját kutatásom eredményeit bemutatni.

IV. Az ausztriai és a magyarországi jogi rendelkezések összehasonlítása

Az azonos nemű párok elfogadottságát törvények és jogszabályok is részletezik. Szabályozzák az együttélési formákat, esélyegyenlőséget biztosítanak, valamint segítik a diszkrimináció leküzdését az LMBT emberek számára. A magyar és osztrák törvények többnyire hasonlóak.

Magyarországon az alábbi törvények hatnak ki leginkább az azonos nemű párokra:

- 2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előremozdításáról (továbbiakban: Ebktv.)
- 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről (továbbiakban: Ptk.)
- 2009. évi XXIX. törvény a bejegyzett élettársi kapcsolatról, az ezzel összefüggő, valamint az élettársi viszony igazolásának megkönnyítéséhez szükséges egyes törvények módosításáról (továbbiakban: Békvtv.)
- 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről (továbbiakban: Btk.)

Ausztriában az alábbi törvények hatnak ki leginkább az azonos nemű párokra:

- Gleichbehandlungsgesetz (az Ebktv. osztrák megfelelője; továbbiakban: GLBG)
- Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (a Ptk. osztrák megfelelője; továbbiakban: ABGB)
- Eingetragene Partnerschaft-Gesetz (a Békvtv. osztrák megfelelője; továbbiakban: EPG)
- Strafgesetzbuch (a Btk. osztrák megfelelője; továbbiakban: StGB)

Az alábbiakban megfogalmazott jogi tények – amennyiben nem jelzik különbséget – Magyarországon és Ausztriában jelenleg egyaránt hatályosak. A felsorolt jogszabályok életbe lépésében, és „a szexuális kisebbségek jogi megkülönböztetésének felszámolásában nagy szerepet játszott Magyarország Európai Unió csatlakozásának előkészítése (Takács; Mocsonaki; P. Tóth, 2007: 8).”

Az Európai Unió ugyanis nem támogatta azoknak az országoknak a belépését, amelyek nem törölték el a homoszexuálisokat diszkrimináló törvényeket. Ezekben a törvényekben nagy hangsúlyt kapott a beleegyezési korhatár meghatározása. Magyarországon e tekintetben 2002 óta nincsen különbségtétel a heteroszexuális és a homoszexuális kapcsolatok között. Ez azt jelenti, hogy egy kiskorúnak 18 év alatti partner esetén 12 év a korhatár, 18 év feletti partner esetén 14 év (Takács; Mocsonaki; P. Tóth, 2007).

Ausztriában eltérő a helyzet. Az Európai Parlament már 1995-ben felhívta Ausztria figyelmét arra, hogy töröljék a diszkriminatív törvényeket a beleegyezési korhatárról. A korhatár a férfi-férfi kapcsolatokban 18 év volt, a heteroszexuális és lesbikus kapcsolatoknál 14 év; a partner életkorától függetlenül (Sándor; Mocsonaki, 2000). A felhívás ellenére az Európai Emberi Jogi Bíróság még 2002-ben, valamint 2014-ben is tárgyalt különböző eseteket, valamint elítélte Ausztriát diszkriminatív eljárások miatt (ILGA-Europe, 2014).

Két azonos nemű felnőtt között létrejövő szexuális kapcsolatokat azonban már 1961 óta nem büntetnek az általam vizsgált országokban. Törvényi szempontból először Mária Terézia uralkodása alatt lett megfogalmazva, halálbüntetés járt érte. A törvény leginkább az osztrák tartományokban lépett hatályba, de egyes részeit a magyar bíróságok is alkalmazták (Nagy, 2011).

Napjainkban az Ebktv. szerint a szexuális irányultság és a nemi identitás a védett tulajdonságok közé tartozik, emiatt tilos a diszkrimináció és a zaklatás az élet különböző területein (például foglalkoztatás, lakhatás, egészségügy, oktatás, szolgáltatások igénybevétele) Védett tulajdonság lényegében az, amely egy személy vagy egy csoport számára nem megváltoztatható (pl. bőrszín), vagy megváltoztatni nem kívánt (pl. vallási vagy világnézeti meggyőződés) tulajdonság (Ebktv.; GIBG).

Amennyiben a kutatásom alapjának, a tolerancia kérdéskörének oldaláról vizsgáljuk a jogi rendelkezéseket, akkor az Ebktv. az LMBT személyek legfontosabb törvénye. Az Ebktv. szexuális irányultságtól és a nemi identitástól függetlenül minden emberre érvényes. Ennek értelmében az azonos nemű pároknak az együttélésre is ugyanolyan joguk van, mint a

heteroszexuális pároknak. A Ptk. is elismeri azokat az élettársi kapcsolatokat, amelyben nő nővel, vagy férfi férfival él együtt (Ptk.; AGBG).

Az azonos nemű párok három együttélési formát választhatnak: a bejegyzett élettársi kapcsolatot; a nyilvántartott élettársi kapcsolatot; és a törvényileg nem hitelesített élettársi kapcsolatot. Az élettársi kapcsolat értelemszerűen a két személy együttélésével jön létre. A nyilvántartott élettársi kapcsolat átmenetet képez az élettársi kapcsolat és a bejegyzett élettársi kapcsolat között. A felek nem kapnak vele plusz jogokat, de jogi ügyekben segíti a kapcsolat bizonyítását. A bejegyzett élettársi kapcsolat a legösszetettebb. Mindkét országban azonosak a létrejöttének és érvényességének feltételei. Akaratnyilvánítással jön létre, a feleknek nagykorúnak kell lennie, nem állhatnak cselekvőképességet kizáró gondnokság alatt, nem lehetnek közeli rokonok, és nem állhat fenn még meg nem szüntetett házasság/bejegyzett élettársi kapcsolat (Háttér; Magyar, 2009).

A bejegyzett élettársi kapcsolat intézménye az LMBT emberek oldaláról tekintve nagy előrelépés, ha a társadalmi elfogadást nézzük. Magyarországon 2009-ben, Ausztriában egy évvel később, 2010-ben került bevezetésre. Szabályaiban hasonlóságokat mutat a házasság intézményével, azonban számos pontjában lényegi különbségek találhatók. Ezek a különbségek leginkább a gyermekneveléssel állnak kapcsolatban (Béktv.; EPG).

A házassággal azonos jogkövetkezmények:

- vagyoni jog
- szociális ellátások
- összeférhetetlenség és vagyonnyilatkozat
- büntetőjog (például: kettős házasság/bejegyzett élettársi kapcsolat; tanúvallomás megtagadásának lehetősége; hozzátartozók között létrejövő erőszakos cselekedet; zaklatás)
- bevándorlás és állampolgárság (például: családtagnak minősülés)
- temetés
- öröklés
- életbiztosítás és magánnyugdíj
- lakásbérlet
- kártérítés és kárenyhítés
- a kapcsolat felbontása, és az azzal járó ingóságok és ingatlanok megosztása
- az eltérő jogkövetkezményekben nem kizárt egyéb jogosultságok

A házassággal eltérő jogkövetkezmények:

- névviseelés (nem vehető fel a másik fél neve)
- mesterséges megtermékenyítés (nem lehetséges, de az egyéni örökbefogadás igen)

Az egyéni örökbefogadás lehetősége azt jelenti, hogy az egyik fél által örökbefogadott gyermeknek a másik fél nem lehet a szülője, nem kapja meg a szülői jogosultságokat. Lényegében törvényesen a másik fél nem létezik a gyermek életében, a gyermek jogilag nem lesz közös. A határon innen és túl is ritka az örökbefogadás folyamata, mivel az adoptálás egy heteroszexuális párnál is gyakran akadályokba ütközik (Háttér; Magyar, 2009).

Az LMBT emberek védelmére a Btk. lép fel. Azaz az Ebktv. figyelmen kívül hagyása, illetve gyűlölet-beszédek és gyűlölet-cselekmények elkövető személy akár 8 évig terjedő, a gyűlölet-beszédekre és gyűlölet-cselekményekre uszító személy akár 3 évig terjedő szabadságvesztéssel járó büntetést kaphat. A hátrányos megkülönböztetést átélő emberek – bármilyen védett tulajdonságra vonatkoztatva – az Egyenlő Bánásmód Hatóságához fordulhatnak, vagy akár más állami szervek és a bíróság irányába is. Az EBH-val megegyező szerv Ausztriában is működik (Btk.; StGb).

V. A kutatás bemutatása

V. 1. Hipotézisek

Az említett problémákat és célokat tekintve az alábbi hipotéziseket állítottam fel:

- H1.Feltételezem, hogy a soproni lakosokhoz képest az Eisenstadtban élők toleránsabbak és elfogadóbbak az azonos nemű párok kérdéseit illetően.
- H2.Feltételezem, hogy a 16-25 éves korosztály (mindkét városban) a legtajékozottabb a homoszexualitás tudományos megközelítéseit tekintve.
- H3.Feltételezem, hogy az azonos nemű párok elfogadására a vallásukat gyakorló katolikus válaszadók (mindkét városban) a legkevésbé nyitottak.

Fontos azonban kiemelni, hogy mind a hipotézisek, mind az egyéb eredmények szempontjából kizárólag a megkérdezett két város hozzáállása vizsgálható, széleskörű következtetéseket – tartományilag/megyeileg, vagy országosan – nem kívánok levonni. Bármely kutatási megállapítás ennek tekintetében értelmezendő.

V. 2. Kutatási módszer, eszköz és minta ismertetése

Kutatási módszernek a jogi helyzet felméréséhez a két ország, Magyarország és Ausztria törvényeinek, rendelkezéseinek összehasonlító elemzését találtam megfelelőnek.

Azonban az elfogadás-vizsgálathoz kérdőíves módszert alkalmaztam (Melléklet 1-2.). A kérdőív első felében olyan demográfiai adatokra kérdeztem rá, a nem, életkor, szexuális beállítottság, kapcsolati státusz, gyermekek száma, vallás, illetve vallásgyakorlás aktivitása. A lakóhely szándékosan nem szerepel a demográfiai adatok között, mivel csak soproni és csak eisenstadti lakosok töltötték ki a kérdőívet. A demográfiai adatoknál a kiválasztható jellemzők kapcsán ügyeltem, hogy a lehető legkisebb esélye maradjon annak, hogy az „Egyéb” kategóriában kelljen jelölnie a kitöltőnek a rá jellemző információt. Példaképpen a vallás kérdésénél ezért kerültek felsorolásra a nagyobb világvallások. Emellett két eldöntendő kérdés került megfogalmazásra, amely azt vizsgálta, hogy a válaszadónak volt-e része diszkriminációba vagy azért, mert nem heteroszexuális, vagy pedig azért, mert támogatja az LMBT embereket. A kérdőív második felében egytől-ötig terjedő Likert-skála segítségével 19 állítást vizsgáltam. A kijelentő mondatok – amelyeket magam fogalmaztam meg – nem a lent említett kategóriák szerinti logikai sorrendben jelennek meg a teszten, hanem válogatottan, a legkisebb befolyásoltság elérése érdekében. A kérdőívben négy kérdéscsoport található meg, zárójelben az állítások darabszámát és sorszámát jelölöm:

1. A homoszexualitáshoz való hozzáállás a mindennapokban (6 db: 1, 2, 5, 10, 14, 19)
2. A homoszexualitás tudományos megközelítése és az elfogadás (5 db: 3, 8, 12, 13, 15)
3. Azonos nemű párok házasságának elfogadása (3 db: 7, 9, 16)
4. Azonos nemű párok gyermekvállalásának elfogadása (5 db: 4, 6, 11, 17, 18)

A kérdőívek online és papír formátumban is kitöltésre kerültek, hogy minél szélesebb korosztályhoz jussanak el. Sopronban a kitöltés típusa szerint a megoszlás: 110 db online, 13 db papír formátumban; Eisenstadtban 72 db online, 10 db papír formátum. Érvénytelen, hibás vagy hiányos kérdőív nincs. A német nyelvű kérdőív a magyar kérdőív pontos fordítása. A kérdőív kitöltésére két hét állt rendelkezésre, de a végleges mintalétszám már a negyedik napra kialakult, az után nem változott.

A vizsgált mintára az alábbi megállapítások jellemzőek: heterogén csoport, vegyes korosztály (16 éves kortól, felső korhatár nincs). A nemzetiség a kutatás egészét tekintve vegyes, de egy-egy városban azonos. A kutatási eredményeknél figyelembe kell venni, hogy a minta megoszlását tekintve Sopronban kiemelkedően többen voltak a nők, míg Eisenstadtban a

férfiak; mind a két városban pedig a 16 és 25 év közöttiek, a heteroszexuálisok a párkapcsolatban/élettársi kapcsolatban élők, a gyermektelenek és a vallásukat nem gyakorló emberek. De nem zárható ki, hogy a két városra teljességében is ezek a demográfiai arányok a jellemzőek, ahogyan az sem, hogy esetleg a felsorolt körökben tanúsítanak általánosságban is ezen kutatási téma iránt a leginkább érdeklődést.

V. 3. Az elfogadás kérdéseinek összehasonlítása

Ahogyan a „Kutatási módszer és eszköz ismertetése” szakaszban említettem, a kérdőívben megtalálható 19 állítás négy kérdéscsoportot ölel fel. Ezek az alábbiak:

1. A homoszexualitáshoz való hozzáállás a mindennapokban
2. A homoszexualitás tudományos megközelítése és az elfogadás
3. Azonos nemű párok házasságának elfogadása
4. Azonos nemű párok gyermekvállalásának elfogadása

Az első kérdéscsoport olyan általánosságokat takar, mint a szexuális élet megválasztásának joga, a melegfelvonulások, az ismeretségi körben található LMBT személyek száma, a jogi rendelkezések támogatottsága, a szexuális irányultság befolyása egy ember megítélésben, valamint lehet-e trend a homoszexualitás. A második kérdéscsoport szintén általános kérdéseket boncolgat, azonban ezek a kijelentések többnyire összefüggésben állnak egy, már megállapított tudományos ténnyel. Ilyen a HIV és AIDS terjedésében való szerep, a történelemben való jelenlét, a vallási és erkölcsi tanításokkal való összefüggés, illetve a homoszexualitás, mint betegség. A harmadik kérdéscsoport a házasságról, míg a negyedik kérdéscsoport a gyermekvállalásról szól.

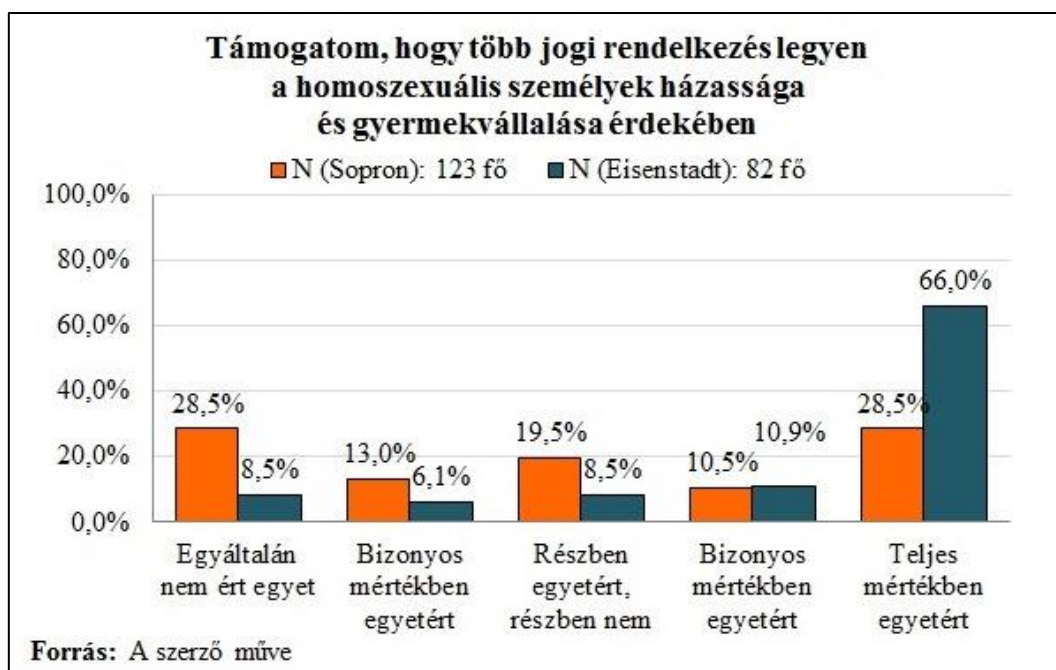
V. 3. 1. A homoszexualitáshoz való hozzáállás a mindennapokban

A médiahatások, a folyamatos előbújások („coming out”-ok), a fiatalok között gyakran követendő ismert emberek vallomásai miatt az a kép alakult ki a homoszexualitásról, hogy egy trend, és sokan azért próbálják ki, vagy vélik magukat annak, mert mások is ezt csinálják. Azonban az ausztriai megkérdezettek valamivel több mint fele nem vallja ezeket a nézeteket, valamint a magyarok szintén magas százaléka (35,8 %) egyáltalán nem ért egyet. Azok száma, akik inkább, vagy teljes mértékben trendnek gondolják, nem számottevő, mindkét városban összesen is csak 15-20 % körül mozog. Ha abból az állításból indulunk ki, hogy

„valójában senki nem homoszexuális a természeténél fogva” (Schmierer, 2006: 34), akkor a homoszexualitás nem tud trenddé válni, mivel egy öltözködési trendet is azok követnek, akiknek van rá igényük, és nem ellenkezik az aktuális divat a személyiségükkel, természetükkel, vagy vallási/világnézeti meggyőződésükkel. Tehát csak mert egy szokás, egy lehetőség, vagy akár egy használati eszköz megengedett – íratlan szabályként/ írásos, például törvényi formában –, még nem biztos, hogy mindenkinek igénye is lesz rá.

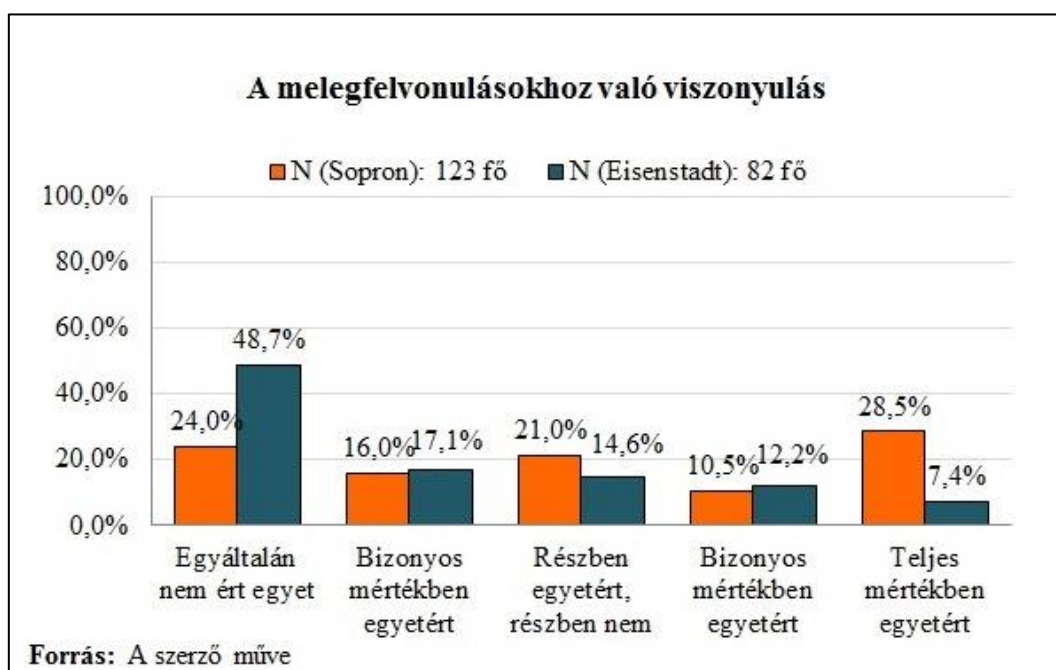
Egy társadalom tagjai értelemszerűen olyan viselkedésformákat támogatnak, amelyek *meglátásuk* szerint pozitívan hatnak az egész közösségre (Dover, 2001). Azonos nemű párok esetén nem kap az adott két ember boldogsága hangsúlyt, a közösség az ilyen kapcsolatokat csak negatív hatásként értelmezi a társadalomra nézve, mivel annak fennmaradását nem biztosítja – azaz hiányzó eleme a természetes szaporodás. Ezért lehetséges, hogy a nyilvános támogatottsága az azonos nemű pároknak alacsony, ebből kifolyólag a támogatókat érhető megkülönböztetések száma is alacsony lesz. A soproniak negyede, az osztrákok fele érzi csak azt, hogy érte már megkülönböztetés azért, mert támogatja a homoszexuális személyeket.

Az európai országok társadalmi szintű támogatását az LMBT tagokkal szemben az ILGA egy „szivárványtérképen” ábrázolja (l.: Melléklet 3.). Jól látható, hogy Ororszoország jelentősen kitűnik a térképről, az ország lakossága a legelutasítóbb az LMBT személyekkel, míg a legelfogadóbb 82 %-kal Nagy-Britannia. Ausztria és Magyarország, a szomszédos országokhoz viszonyítva inkább a nyugati nyitottabb szemléletet képviseli. Határközelségben egyedül Horvátország mutat hasonló értékeket. Országos szinten a tolerancia jellemzőbb a hétköznapiakban az LMBT kérdésekkel kapcsolatban, de Sopront és Eisenstadtot összehasonlítva Magyarország semlegesnek, Ausztria pedig támogatóbbnak tűnik a térképhez képest; ami az LMBT kérdések között a nyilvánosságban nagyobb hangot kapott jogi rendelkezések vagy a meglefelvonulás támogatottságában jól érzékelhető. Jogi diszkrimináció megszűnését jelentené, ha a törvényi szabályozásban nagyobb teret kapnának házasság és gyermekvállalás terén az azonos nemű párok. Ezzel kapcsolatban a soproni hozzáállás a szélsőségekben teljesen azonos százalékat (28,5-28,5 %-ot) mutat, míg a határon túli megkérdezettek önmagukhoz és hozzánk képest is egyértelmű képet adnak (66 % teljes mértékben támogatja) (1. ábra). Sopronban egyébként magas azoknak a száma is, akik nem tartoznak egyik végletbe sem. Ennek több oka lehet. Egyrészt érdektelenség, vagy nincsenek teljes körű ismereteik a hatályban lévő rendelkezésekről, amihez mérni tudnák a változást, másrésztől lehetnek ismereteik, de az LMBT csoport szemében hiányzó törvények egyik felének bevezetését támogatják, a másikat nem.

1. ábra: Támogatom, hogy több jogi rendelkezés legyen a homoszexuális személyek házassága és gyermekvállalása érdekében

Hasonló eltérések figyelhetők meg a melegfelvonulások kapcsán (2. ábra). Sopronban a diagramot nézve nincs egyértelmű viszonyulás, ellenben az eisenstadti oldallal, ahol 48,7 %-ot egyáltalán nem zavarják a felvonulások.

2. ábra: A melegfelvonulásokhoz való viszonyulás

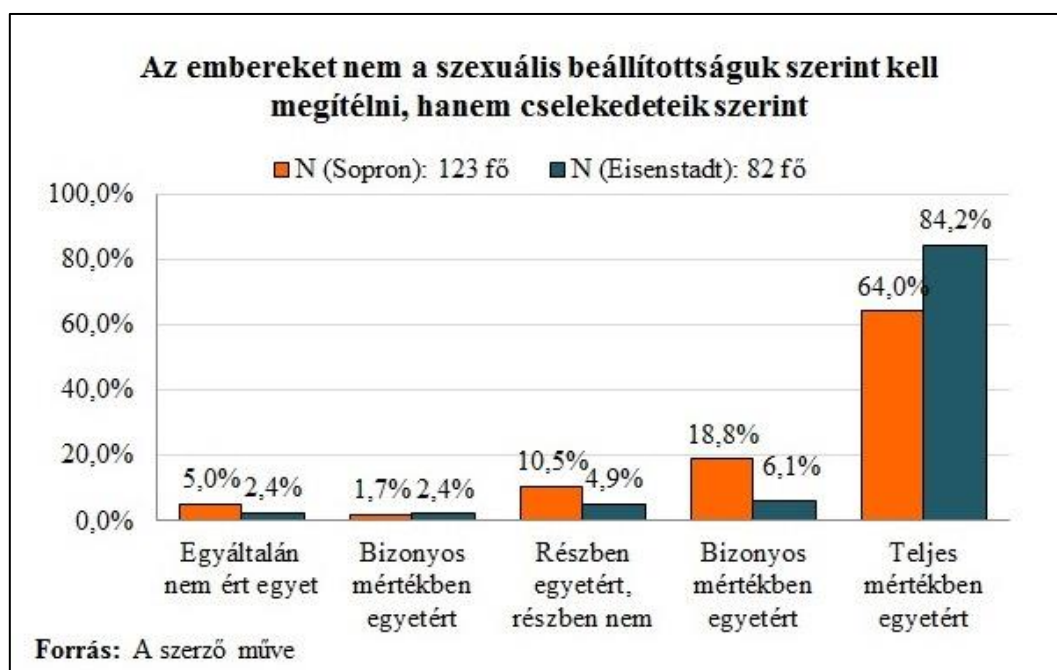
Azonban a soproni százalékokat alaposabban számolva ellentmondó eredményeket kapunk. Ha csak a két szélsőséges oldalt számoljuk, a lakosságot a melegfelvonulások inkább zavarják (4,5 %-kal több személyt), azonban a bizonyos mértékben egyetértő/nem egyetértő válaszokkal összesítve, éppen csak 1 %-kal, megváltozik az eredmény, és a lakosságot inkább nem zavarják a felvonulások. Ehhez pedig még nem lett figyelembe véve a 21 %-os semleges csoport. Nem tudni, ha megkérnénk őket, hogy csatlakozzanak valamelyik oldalhoz, mennyire változtatnák meg az arányokat, ezért úgy gondolom, egyértelműen nem jelenthető ki Sopronban sem a támogatottság, sem az elutasítás.

A hétköznapi elfogadottság terén más a heteroszexuális férfiak és nők hozzáállása. Ez a hozzáállás leginkább a meleg férfikkal kapcsolatosan figyelhető meg az LMBT csoportba tartozó „kategóriák” között (leszbikus, meleg, biszexuális és transznemű). A heteroszexuális emberek nagy többsége úgy látja az LMBT embereket, mint akik csak erőszakos módon tudnak kielégülni, így veszélyt jelentenek. A másik ok, amiért veszélyforrásként tekintenek a melegekre, hogy a homoszexualitást gyakran a pedofíliával azonosítják. Pedig a melegek, a heteroszexuálisok többségével azonos módon, inkább választják azt az intim és nem intim viszonyt, amely kölcsönösségen alapszik (Fischer, 2010). Leginkább még mindig androcentrikus társadalmakat találhatunk az egész világon, a férfiak pedig sokkal nyíltabban határozzák meg az elvárt női és férfi szerepeket. Egy meleg férfi képe pedig nem illik bele a társadalmi képükbe, ahol a férfiak többsége nagymértékben egy szexuális fogyasztó, vagyis a nő egy eszköz ennek a fogyasztói világnak, s ha szükséges, ezt a „fogyasztói cikket”, a nőt, erős és uralkodó jellemmel, majdnem hogy erőszakos úton minden áron megszerzi magának. A meleg férfiak felé ezt a fajta viselkedésformát vetítik ki (nem teljesen tudatosan), s emiatt érzik magukat „veszélyben” egy meleg férfi társaságában. Egy nő egy meleg férfi társaságában nem érzi a konkurenciát, és nem kell szexuális „fogyasztói cikként” sem megfelelnie. Ez a heteroszexuális nő és meleg férfi közötti barátság gyakran jelenik meg az amerikai filmgyártásban vígjátékok alapjául szolgálva, túlzásokkal és felnagyításokkal.

Bár egyik nemet sem érte több megkülönböztetés egyik városban sem azért, mert támogatja a homoszexuális személyeket. Az inkább egyetértő válaszokat Sopronban a nők, Eisenstadtban a férfiak adták az 1. ábrán általánosságban már vizsgált jogi rendelkezésekkel kapcsolatban. A tolerancia nemek közötti aránya általánosságban is igaz a városokat összehasonlítva. A demográfia adatok nemek szerinti lebontásában nincs olyan megállapítható befolyásoló tényező, ami erre az ellentétes arányra magyarázatot adna. Az LMBT csoportok kategóriáit tekintve nem csak a viszonyulásban van különbség, ugyanis a

leszbikusok és melegek közötti életminőséget vizsgáló tanulmány azt mutatta ki, hogy a leszbikusok életminősége jobb. Úgy gondolják a kutatók, azért kaphatták ezt az eredményt, mert egy leszbikusnak könnyebb magát elfogadtatnia (Brizendine, 2013). A nem heteroszexuális válaszadók között is, több férfi – mind a két városban – mondta azt, hogy érte már diszkrimináció szexuális orientációja miatt.

A megkérdezettek inkább egyetértenek azzal, hogy az embereket nem szexuális beállítottságuk szerint kell megítélni, hanem cselekedeteik szerint (Sopronban 64 %; Eisenstadtban 84,2 % teljesen egyetért; a többi válaszlehetőség közötti eloszlás 1-2 %-os különbségekkel egyforma) (3. ábra).

3. ábra: Az embereket nem a szexuális beállítottságuk szerint kell megítélni, hanem cselekedeteik szerint

A cselekedetek azonban sokban megmutatják egy ember személyiségét, a személyiség pedig alapja annak, hogy kit választunk magunk mellé barátnak. A nagyszámú egyetértés mellett két, teljesen eltérő végeredmény született Sopron és Eisenstadt között abból a szempontból, hogy van-e valakinek homoszexuális barátja vagy ismerőse, esetleg rokona. Míg a határ ezen oldalán ugyanannyian jelölték, hogy biztosan van, vagy biztosan nincs LGBT személy a szűk környezetükben, addig a határ másik oldalán nagyon magasan, 76,8 %-osan állítják, hogy biztosan van ilyen személy az ismeretségben. A skála középső területe azonban érdekesebb adatokat és feltételezéseket ad jelen esetben. Akik ugyanis inkább egyetértőek/részben egyetértőek, részben nem/inkább nem egyetértőek az állítással, azok azt

sejthetik valakiről/valakikről, hogy nem heteroszexuális orientációval rendelkeznek. A skálán való érték megjelölése ennek a sejtésnek, illetve bizonytalanságnak a fokát képezi le. De úgy is lehet elemezni a kapott adatokat, hogy az ismerős/barát/rokon már „előbújt”, csak a válaszadó tudatos elfogadása még nem teljesen biztos; kételkedik, vagy reméli, hogy az „állapota” az illetőnek megváltoztatható.

A kutatások szerint a melegek aránya a társadalom kb. 7 %-os. Sopron 60 000 fős, Eisenstadt 13 000 fős, ami a határon innen nagyjából 4200, a határon túl nagyjából 910 főt jelent. (Központi Statisztikai Hivatal, 2013; Statistik Austria, 2011).

Az ILGA térképéből kiindulva (Melléklet 3.) tehát az általános társadalmi elfogadottság levetíthető a két városra is. A hétköznapiakban nem olyan erős a diszkrimináció, mint azt a média mutatja.

V. 3. 2. A homoszexualitás tudományos megközelítése és az elfogadás

E fejezetemben kitérek majd a 16-25 éves és az idősebb korosztály ismereteire. Azt vizsgáltam, hogy a szabad szellemiséget és a változásokat kedvelő fiatal generáció hogyan viszonyul az LMBT emberekhez, illetve mennyire tájékozott a tudományos tényeket illetően.

Bár a korábbi fejezetekben már szóba kerültek a kifejezések, a tudományos megközelítések miatt fontos tisztázni, mi a különbség a nemi identitás és a nemi orientáció között, mivel sokan szinonimaként használják, vagy összekeverik a két fogalmat. Míg a nemi identitás „saját magunk valamelyik nem tagjaként történő határozott észlelése”, addig a nemi orientáció „azt jelzi, hogy milyen mértékben vonzódik valaki szexuálisan az ellenkező és/vagy az azonos nemű személyekhez” (Atkinson; Hilgard, 2005: 747).

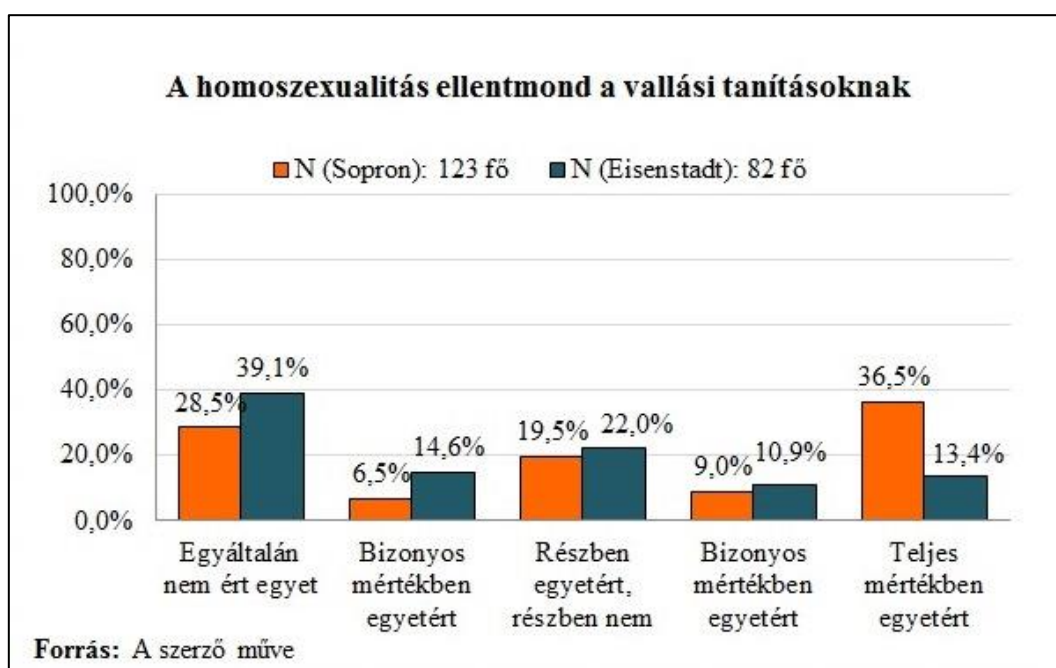
Ez a két meghatározás nem mindig ilyen olvasatban volt megtalálható a szakirodalomban. Amióta ember az ember, a homoszexualitás létezik. Ez egy olyan tény, amivel a megkérdezettek is határozottan egyetértenek (Sopron: 51 %; Eisenstadt: 63,4 %). A történelmi korszakokra lebontható világszintű változásairól már írtam, de két érdekes párhuzamot megemlítenék még itt. Az USA időben mindig előbbre járt liberális világnézeteivel más országokhoz, köztük Magyarországhoz és Ausztriához képest. Bár a 20. század elején azokat a dolgozókat, akikről kiderült, hogy homoszexuálisok, gyakran elküldték állásaikból, de ez a 1960-as és 1970-es évektől változásnak indult (Vargo, 1999). A magyarországi lexikonok és értelmező szótárakból leszűrhetjük, hogy hazánkban teljesen más kép létezett. Az Új magyar lexikon így magyarázta az embereknek ezt a nemi orientációt: „azonos nemű egyének közötti

rendellenes nemi viszony. (...) A homoszexuálisok nagy része *pszichopata is*” (Berei, 1962: 308). Fejtegeti még, hogy mi alapján alakulhat ki a homoszexualitás, valamint azt, hogy abnormalitása ellenére nem büntethetőséget kizáró ok. A két ország felfogása közötti különbségen felül van egy még kiemelkedő ellentét. Az 1970-es évektől kezdve rohamos változások következnek be a homoszexualitás tudományos megállapításaiban. Az Amerikai Pszichológiai Társaság (1973), a Nemzetközi Pszichológiai Társaság (1974) törli a homoszexualitást a mentális betegségek sorából. A WHO ugyanezen lépésével egy időben (1992) a Magyar értelmező kéziszótár szerint a homoszexuális személy mindig az, „aki természetellenesen vele egyneműekkel tart nemi kapcsolatot” (Juhász; Szőke; O. Nagy; Kovalovszky, 1992: 558).

A homoszexualitás 2014-ben hivatalosan továbbra sem mentális betegség, mégis a kutatásomban megkérdezett emberek között még mindig van 27,6 %, aki továbbra is betegségnek tartja, illetve 16,4 %, aki részben egyetért, részben nem. Erre az egész csoportra (vagyis a megkérdezettek 44 %-ra) az alábbi jellemző: nők, 16-25 év közöttiek, heteroszexuálisok, párkapcsolatban/élettársi kapcsolatban élők, nincs gyermekük, és vallásukat gyakoroló katolikusok. A csoportra jellemző szexualitással kapcsolatos összetétel magyarázat nélkül is érthető, hiszen egy homoszexuális személy nem állítja magáról, hogy beteg lenne. Az életkor és a nem egy összetettebb kérdés. A 16-25 év közöttiek szemléletformálásában ilyenkor még befolyásoló tényező lehet a szülői vélemény, az ismeretek sokszínűsége, esetleg az iskolai tananyagban való előfordulás. Köztudott, hogy a melegséggel kapcsolatos szinonimákat gyakran használják a fiatalok egymásra szitokszóként, és amit így használnak az emberek, azt azért teszik, mert feltételezik a szóról, hogy negatív jelentéssel bír. A folyamatos sértő szándékú szóhasználat miatt a homoszexualitás jelensége betegségként is rögzülhetett. A homoszexualitás betegségként kezelésében a nők azért vannak többen, mert ha a melegekről beszélünk, az embereknek nagyobb eséllyel egy férfi a férfival kapcsolat jut eszükbe. A lesbikusság nem kap, és az évszázadok során nem is kapott ugyanakkora szerepet a hétköznapiakban.

A lesbikussággal a törvénykezés mindig is megengedőbb volt, mivel egy férfi a nő a nővel kapcsolatokat jobban erotikusnak tartja. Azt sem szabad elfelejteni, hogy a korábbi időkben a törvénykezés teljes mértékben a férfiak kezében volt, akik saját jólétük ellen nem hoztak tiltó rendelkezéseket, de ezért fordulhatott elő, hogy a házasságtörés bűnét már a nők szenvedték meg jobban, a homoszexuális viszonyokkal ellentétben (Ruse, 2001).

Ha a messzire visszanyúló történelmünk ilyen erősen befolyásolja a nemi szerepekről, a párkapcsolatokról, a házasságról alkotott nézeteinket, amik generációról generációra öröklődtek, akkor belátható, hogy a vallásos elvek is ugyanilyen hatással lehetnek a véleményalkotásra. Mert hiába nem tartja magát valaki vallásgyakorlónak, és feltehetően a jogi szabályokat inkább elismeri irányadónak, mint a szent szövegeket, mégsem zárhatja ki azt a tényt, hogy a jogszabályokban is megtalálhatóak a keresztény elvek.¹ Az azonos nemű felnőttek homoszexuális kapcsolata azonban 1961. december 15-e óta nem büntetendő, amennyiben beleegyezésen alapszik – erről bővebben „Az ausztriai és a magyarországi jogi rendelkezések összehasonlítása” című fejezetemben írtam –, azonban a szent szövegek, vallási csoportok nem változtattak a homoszexualitás megítélésén (Nagy, 2011).

4. ábra: A homoszexualitás ellentmond a vallási tanításoknak

A homoszexualitás ugyanis a teológiai értelmezések szerint ellentmond a vallási tanításoknak, a megkérdezettek között hiába tartották sokan úgy, hogy ez nem igaz. A diagramon látható (4. ábra), hogy a soproniak inkább egyetértettek az állítással, az eisenstadtiak inkább nem. Sopronban 42 % jelölte, hogy vallását gyakorló hívő – felekezettől függetlenül –, ez az érték Eisenstadtban csak 28 %. Ez okozhatja az eltérő véleményeket. A vallásukat gyakorlók száma, és az egyetértő/nem egyetértő lehetőséget választók száma

¹ Elég a tíz parancsolatot kiemelni. Például az 5. parancsolatot (Ne ölj!) az élet, a testi épség és az egészség elleni bűncselekmények; a 6. parancsolatot (Ne paráználkodj!) a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények; a 7. parancsolatot (Ne lopj!) a vagyon elleni/vagyon elleni erőszakos bűncselekmények formálják meg. Ezeket a Büntető Törvénykönyv tartalmazza.

eszerint arányos. A két oldalhoz nem tartozók tehát azok, akik nem gyakorolják a vallásukat, vagy ateisták. A vallásukat gyakorló személyek szerint tisztában vannak a hitük alapjaival, amely nem fér össze a homoszexualitással. A vallásukat gyakorló összes válaszadó 61 %-a katolikus, bár nem ez az egyetlen vallás, ami tiltja.

A keresztények a Biblia két könyvére hivatkoznak a leggyakrabban, ez a Teremtés/Mózes 1. könyve; illetve a Leviták/Mózes 2. könyve. A Teremtés könyve miatt volt sokáig a homoszexualitás azonos a szodómia fogalmával, mivel Lót történetét meséli el, akihez két angyal érkezett, és a városban (Szodomában) élő férfiak a háza köré gyűltek. Azt akarták, hogy Lót bemutassa nekik vendégeit, és megismerhessék őket (Ter 19,1-28). A bibliai értelemben a „megismerés” általában nemi kapcsolatokra is utal, ebben a részben alátámasztja, hogy Lót az angyalokért cserébe felajánlotta lányait, de a férfiaknak nem kellettek, és erőszakkal próbáltak bejutni a házba. Emiatt az Úr elpusztította a város, kénköves tüzes esővel. Ez a jelenet példázza a keresztényeknek, hogy a homoszexualitás bűn. A másik magyarázatot az adja, amikor az Úr a halálos bűnöket mondja el Mózesnek (Lev 20,1-27). A házasságtörés, gyermekáldozat, jósokhoz fordulás, állattal való közösülés és vérfertőzés részletezései között említi, hogy férfi ne „háljon” úgy férfival, mint nővel, különben halállal lakoljon. Ezekre hivatkoznak más vallások is (zsidó vagy iszlám). Ha egy ember valamelyik vallási csoportba tartozik, az rá nézve se nem rossz, se nem jó tulajdonság, mindössze egy önként választott életforma, amit tiszteletben kell tartani, akárcsak egy étkezési vagy öltözködési szokást.

A szociális kirekesztést, iskolai és munkahelyi diszkriminációt, vagy erőszakos utcai támadásokat a szent szövegek és hagyományok miatt gyakran vallási csoportba tartozó személyek követik el. Ilyenkor megkérdőjeleződik, hogy a vallási tanítások mennyire tartják tiszteletben a korunk kedvelt módjára „szabad” jelzővel ellátott embert, vagy felmentést adnak-e az egyénnek kirekesztő magatartásában, mert az is szabad joga valakinek, hogy világszemlélete miatt ne fogadjon el egyes nézeteket (Simon, 2009).

Ez azért is összetett kérdés, mert mind a szexuális irányultság, illetve nemi identitás, mind a vallási és világnézeti meggyőződés a védett tulajdonságok közé tartozik. Prof. Dr. Bernd Simon ezt a németországi muszlim közösség és a meleg között felerősödött tiszteletért és elfogadásért folyó küzdelem kapcsán említette, de a kérdés az egész világon bárhol feltehető, hiszen nincs olyan ország, ahol ne élne valamilyen befolyással bíró vallási közösség és egy LMBT csoport. A probléma nem abban rejlik, hogy bármelyik jelen lenne, sem abban, hogy mindegyik oldal a saját álláspontjának megerősítését várja a politikai vezetői hatalomtól

(például törvények, rendelkezések formájában), hanem abban, hogy nem tud megszületni egy olyan konszenzus, amivel mindegyik fél elégedett volna. Természetesen a jogi védelem biztosítása mindenkinek jár, a védett vagy nem védett tulajdonságoktól függetlenül, de véleményem szerint, egy-egy csoport felé történő toleranciaszint erősítése nem szoríthatja háttérbe a többi kisebbségi csoportot.

Az előbbieken említett muszlim közösséget a megkérdezettek közül Eisenstadtból egy fő képviseli, vallását gyakorolja. Válaszaiban megmutatkoznak az iszlám tanításai és tiltásai, amelyek röviden összefoglalva azt jelentik, hogy házasságon kívül nem történhet nemi érintkezés, mivel a házasság egyik célja a gyermeknemzés (ami házasságon kívül történő nemi kapcsolat, az bűn). Ez a forrása a homoszexualitás tiltásának, mert azokból az intim viszonyokból nem születik gyermek. Az iszlám területeken tiltott az azonos nemű párok házassága, így maga a viszony a gyermekkérdést kizárva is bűnös lenne (Habib, 2009). A muszlim válaszadó nő; heteroszexuális, házas, és három gyermeke van. Az állítások tekintetében igaz, hogy teljes mértékben egyetért azzal, hogy mindenkinek szabad joga megválasztani a szexuális életét, de a melegfelvonulások zavarják, és egyáltalán nem támogatja azt, hogy több jogi rendelkezés szülessen az azonos nemű párok házassága és gyermekvállalása érdekében.

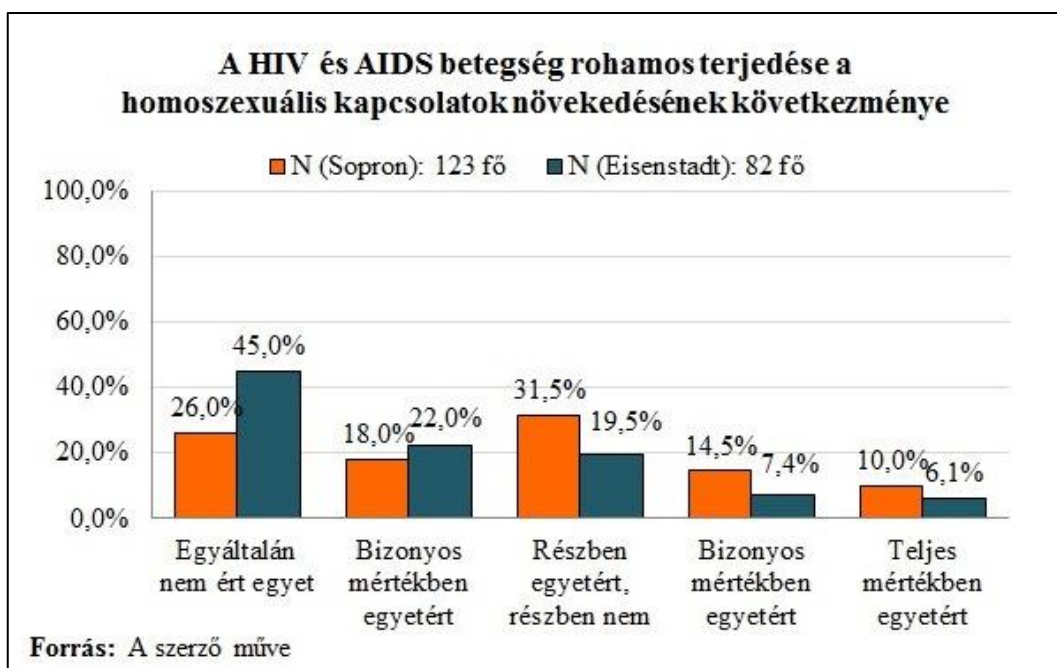
A vallásukat gyakorló katolikusok a megkérdezettek 22 %-át jelentik, és közel harmada a muszlim válaszadóval azonos módon egyáltalán nem támogatja a jogi rendelkezések létrejöttét, a többi kettőharmad egyenlő arányban oszlik el a skálán, vagyis inkább ellene vannak. Az eddig vizsgált két kérdéscsoportot nézve az alábbiak állapíthatóak meg a vallásgyakorló katolikusok, és a többi válaszadó között:

- Az vallásukat gyakorló katolikusokat jobban zavarják a melegfelvonulások, viszont mindegyik csoport szinte ugyanannyira nem tartja trendnek a homoszexualitást (41 %, és 47 %).
- A vallásukat gyakorló katolikusokhoz mérve a többi megkérdezett inkább gondolja úgy, hogy mindenkinek szabad joga megválasztani a szexuális életét, és tartja úgy, hogy az emberek megítélésében nem a szexualitás számít, hanem a cselekedet.
- A vallásukat gyakorló katolikusok inkább tartják betegségnek a homoszexualitást. Emellett tisztában vannak vele, a homoszexualitás ellentmond a vallási tanításoknak; de azt is majdnem kétszer annyian gondolják a többi megkérdezetthez képest, hogy erkölcsstelen.

Az erkölcsi normák mindenkire érvényesek, míg a vallás tanításai csak azokra, akik az adott hit tanait vallják. Az erkölcs irányadó elv a magatartásban, olyan szabályok összessége, amik segítik a társadalmat a jó és rossz megítélésében (Juhász; Szőke; O. Nagy; Kovalovszky, 1992).

Az objektivisták ezért úgy tartják, hogy a homoszexualitás akkor lesz erkölcsi probléma, ha választott; mivel alaphól nem az, hanem a természetük része a melegeknek. A kiegyensúlyozott szexualitás egyik alapfeltétele a boldogságunknak, és több van benne, mint pusztá szaporodás. Önkifejezés, és egyfajta válasz a kapott érzelmi és fizikai hatásokra, tiszteletet és bizalmat fejez ki a párunkkal szemben. Módja választható, és helyes, ha a természetünkkel összhangban cselekszünk, szexuális orientációtól függetlenül. Nem elhanyagolható tény, hogy aki nem választja a homoszexualitást, az is eldöntheti, hogy elfogadja vagy elnyomja magában. Elvileg azonban nem mások, mert csak szexuális partnerük választásában különböznek, ezért ugyanúgy kellene kezelni őket, mint bármilyen más emberi lényt (Moskovitz, 2012). A soproniak fele, az eisenstadti lakosok 90 %-a nem tartja erkölcstelennek a homoszexualitást.

Ugyanilyen vitatott az a kérdés, hogy a HIV és az AIDS betegség terjedéséért az LMBT személyek felelősek-e. A HIV és az AIDS betegségekről napjainkban sem tudnak sokat az emberek. Gyakoriak az általános tévhitek, elsősorban a terjedésükről. A HIV különböző testnedvekkel, azok véráramba kerülésével terjed (vér, ondó, hüvelyváladék, anyatej – ez a veszélyességi fok sorrendje is). Emiatt kap jelentőséget a szexuális kapcsolatlétesítés során történő védekezés fontossága. A véráramba jutott vírus lényegében folyamatosan tudja reprodukálni magát, mivel a szervezet azt hiszi róla, hogy egészséges. A káros sejt szaporodása mellett az egészséges sejtek száma viszont csökkent. A megfertőződés első hat hete a legintenzívebb, ilyenkor a leginkább fertőzőképes is az egyén. Utána a szervezet antitesteket kezd el termelni. Kiemelendő a veszélytelen testnedvek listája, hiszen az emberek gyakran ok nélkül ijednek meg, ha HIV-fertőzött van a környezetükben: izzadság, könny, nyál, vizelet, széklet. Ebből következik a veszélytelennek számító érintkezésmódok listája, vagyis a puszi, kézfogás, csók, közös pohár vagy evőeszköz, ölelés, tüsszentés, együtt utazás, illetve egy légtérben tartózkodás. A fertőzést vérvétellel, speciális HIV-szűréssel lehet kimutatni. Sajnos a pozitív vagy negatív eredményről a szűrés csak 5-12 hét után ad biztos választ. A nemi kapcsolatnál magasabb rizikófaktor az intravénás droghasználat (Balázs, 2008). Tehát a terjedésért egyedül az LMBT emberek nem tehetőek felelőssé, a legtöbben ezzel egyet is értenek, vagy nem foglalnak állást a kérdésben.

5. ábra: A HIV és AIDS betegség rohamos terjedése a homoszexuális kapcsolatok növekedésének következménye

Az osztrák város lakóinak majdnem fele (45 %) egyáltalán nem ért egyet a vizsgált állítással, míg a soproniak azok, akik leginkább nem vallják egyik oldal véleményét sem, mivel 31,5 % nem foglalt állást (5. ábra). Mivel az azonos nemű párok szexuális kapcsolatai során nem foganhat gyermek, ezért a védekezés lehetőségét nem veszik figyelembe. A nemi aktus során történő védekezés nem csak a teherbeesés ellen véd, hanem a nemi betegségek terjedése ellen is. Nem biztos, hogy a homoszexuálisok gyakrabban váltanak partnert, mint a heteroszexuálisok. Azonban az LMBT körökben is előfordulhat, hogy egy-egy hosszabb kapcsolat megszűnik, és az illetők új partnert keresnek. Amennyiben fertőzöttek, ők, vagy új partnereik tovább adhatják a betegséget. Az állítás tehát, hogy a „homoszexuális kapcsolatok következménye”, teljes egészében nem elfogadható, mert nem a következménye, csak elősegítője, közrejátszó eleme lehet, ha nem megfelelően működik a szexuális védekezés, illetve a partnerváltás gyakorisága is hozzájárulhat a terjedéshez.

A korosztályok közötti tájékozottság ellentétes eredményeket hozott, két állításnál volt csak egyezés a városokat összehasonlítva. Azt, hogy a homoszexualitás nem erkölcstelen az idősebbek gondolták inkább. Azonban a 16-25 éves korosztály úgy vélekedik, hogy a HIV és az AIDS betegség terjedése részben igen, részben nem a homoszexuális kapcsolatok miatt van. A tudományok állásfoglalásával Sopronban a 25 év felettiek, Eisenstadtban a 25 év

alattiak voltak jobban tisztában. A korosztályok közötti eltérések 15-20 % körül mozognak, vagyis lényeges különbség nincsen, ám mégis felfedezhetőek.

A tudományok véleménye és a homoszexualitás között bonyolult és összetett viszony van, találunk olyan kérdéseket, amikről a napjainkban sincs egyértelmű álláspont, mivel a homoszexualitás semleges hozzáállású kutatása is csak rövid ideje folyik. Az azonban megállapítható, hogy az emberek összességében tájékozottak az aktuális tudományos helyzetképpel kapcsolatban.

V. 3. 3. Azonos nemű párok házassága

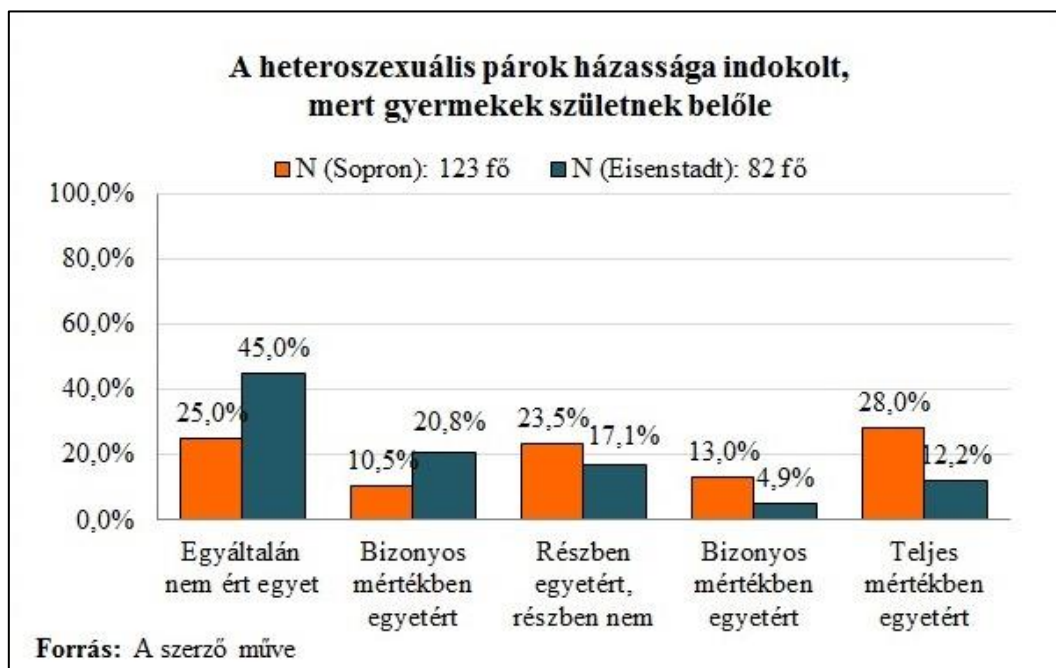
Bár a témában az azonos nemű párok házassága nem a legfőbb elem (pl. a prioritás felmérés szerint (Dombos 2010)), de átmeneti, összekötő elem az általános elfogadottság és a gyermekvállalás között. Mivel ahhoz, hogy törvényi úton a heteroszexuális párokkal azonos formában gyermeket vállalhassanak az azonos nemű párok, kell a társadalom részéről egy általános elfogadottság az irányukba. Amennyiben nem mások, akkor ugyanolyan joguk van gyermeket vállalni, akár a házasság intézményén belül.

Bár a házasság egyik célja, hogy az ember megtalálja benne a boldogságát, „a házasság (...) nem magányügy csupán” (Pálhegyi, 2009). A házassággal plusz jogokat kapnak a házasfelek, ezek a jogok pedig érintik a társadalmat különböző szituációkban; vagy a közös gyermeket. A jogi szabályoktól elvonatkoztatva, vannak még olyan kérdések, amelyek az azonos nemű párok házasságával kapcsolatosak, és számíthatnak a társadalom toleranciaszintjének meghatározásában.

A házasságok klasszikus célja volt a vagyon egyesítése, vagy a törvényes utód fogantatása. A házassága ma is gyakran választott mód, de közismert, hogy ennek ellenére magas a válások száma (Vida, 2012; Statistik Austria, 2011). Bár alacsonynak tartott a születések száma is, sokan vállalhatnak gyereket házasságon kívül, élettársi kapcsolatban (bejegyzett/nem bejegyzett formában egyaránt).

Az, hogy a házasságok valóban fontos célja-e a gyermekvállalás, nem egyértelműen meghatározható a megkérdezettek között sem (6. ábra). A soproniak között közel ugyanannyian teljesen egyetértőek (25%), mint az egyáltalán nem egyetértőek (28 %). Ehhez képest az eisenstadiaiak majdnem kétszerese (45 %) gondolja, hogy a házasság nem indokolt a természetes úton való gyermekvállalási lehetőség miatt, és majdnem feleannyian látják

indokoltnak (12,2 %). Egyébként magas azoknak a száma is, akik nem foglaltak állást a kérdésben (23,5 %, illetve 17,1 %).

6. ábra: A heteroszexuális párok házassága indokolt, mert gyermekek születnek belőle

A kapott értékekhez nem a statisztikai adatoknak, az országok házassági és válási, valamint gyermekvállalási kedvének van köze, hanem a válaszadók jellemzőinek. A férfiak nagyobb számban vannak jelen a nem egyetértő csoportokban, mint a nők, akik szerint a házasság szorosan köthető a gyermekvállaláshoz. Ez is mintázza, hogy a nemek gondolkodásmódja mennyiben különbözik. A nők a házasságban és a gyermekek vállalásában hagyományörzőbbek. Emellett azok a soproniak között, akik szerint a heteroszexuális házasságok indokoltságának köze van a gyermeknemzéshez, nagy számban vannak vallásukat gyakorló katolikusok.

Kutatásomban vizsgáltam azt is, hogy az azonos nemű párok házassága iránti elutasítást okozhatja-e az, hogy ha a házasság nem csak nő és férfi között történik, akkor elveszíti az értékét. Mert a házasság egyik értéke, hogy a két fél viszonyában magas az érzelmi kötődés, és ezt a kötődést törvényes keretek közé helyezik. A válasz megvizsgáláshoz szét kell választani a házasság értékének és az érzelmi kötődés jelenlétének kérdését.

Érdekes lenne megvizsgálni, hogy az emberek szemében mi tartozik bele a házasság értékébe. A régi házasságok egészen mások voltak, mint a 21. századiak. Régen stabilitást jelentett, és az élet valakivel való építését, míg ma számos elvárások vannak; a feleknek érzelmileg is ki kell elégítenie egymást, nem elhanyagolva a szexuális és intellektuális

kielégülést sem (Real, 2008). Régen a házasságokat ezen felül nem az érzelmek alapján kötötték meg, hanem politikai és gazdasági érdekekből. A felek gyakran nem voltak ezekben a kapcsolatokban boldogok, és nagy számban volt jelen a hűtlenség. Felmerül, hogy akkor a tartósság vagy a boldogság lesz-e érték a házasságban. A legjobb esetben a boldogsággal megtöltött tartósság. Egy boldog házasság természetesen nem jelenti ugyanazt minden embernek. Heteroszexuálisként lehetséges, hogy nehezebben tudjuk elképzelni, milyen értékeket és boldogságot nyújthat egy azonos nemű párnak ez az intézmény, hiszen olykor más különböző nemű párok sajátos szabályait sem értjük. Mert minden kapcsolatnak és házasságnak megvannak a maga szabályai, amiket a társak jobb esetben közösen fogalmaznak meg. Ebből kiindulva úgy gondolom, az azonos nemű párok házasságának is lehetnek sajátos értékei. A kutatásomban részt vett személyek szintén hasonlóan gondolhatják, mivel Sopronban 44 %, Eisenstadtban 69,5 % teljes mértékben nem értett egyet azzal, hogy ha a házasság nem csak férfi és nő között történik, elveszíti az értékét. A soproni alacsonyabb százalék jól mutatja, hogy a városban kevesebben támogatják, hogy több jogi rendelkezés legyen, tehát vannak fenntartások a melegházasságokkal szemben. Ezek a fenntartások fakadhatnak például az értékvesztéstől való félelemből, vagy abból, hogy nem találják az azonos nemű párok házasságában értékeket.

Az érzelmi kötődés megléte – házasságon belül és kívül is – mindenképpen érték. Ennek meglétéről a homoszexuális kapcsolatokban a megkérdezettek is magas számban egyetértettek (Sopronban 73 %, Eisenstadtban 81,8 %; illetve van egy 10-14 % körüli csoport, akik inkább egyetértőek). Az érzelmi kötődés megléte nem megkérdőjelezhető, és ez már legalább egy magyarázat az LMBT személyek elvárására, melyben jogi szabadságot kérnek házasság terén.

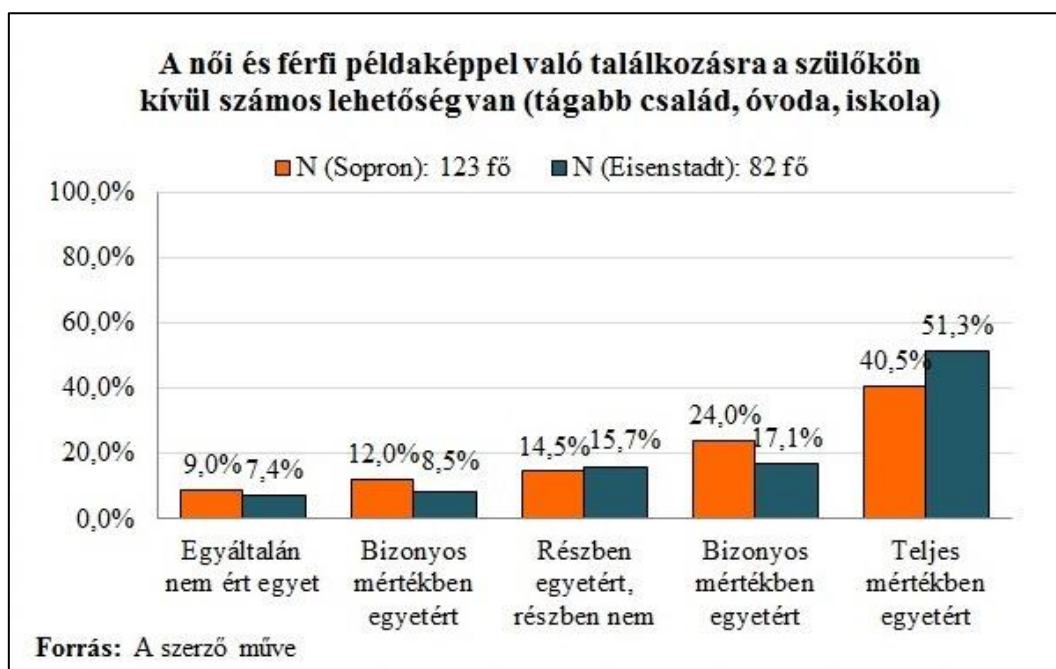
Ha két ember érzelmi töltettel tud egymást felé fordulni, akkor – amennyiben van rá igény – feltehetően egy gyermek felé is. Az igény azért fontos, mert akadnak olyan heteroszexuális párok is, akik nem kívánnak gyermeket vállalni. A homoszexuális pároknál a döntési szabadság bizonyos mértékben korlátozva van, de a gyermekvállalás elemzéséhez már a negyedik kérdéscsoporttal kell foglalkozni.

V. 3. 4. Azonos nemű párok gyermekvállalása

A párkapcsolatban/élettársi kapcsolatban, illetve a házasságban élők a válaszadók 60 %-át adták a határon innen és túl is, emiatt az azonos nemű párok gyermekvállalásának támogatottsági szintjét nagyban alakították. Egy személyes igény azonban nem biztos, hogy

befolyással van a hozzáállásra, nyitottságra vagy objektivitásra a nagyobb közösségeket érintő kérdésekben. Igaz, hogy a fent említett prioritás felmérésben (Dombos, 2010) a gyermekvállalás sem a sorrend elején helyezkedett el, de a társadalom jogi értelemben gyakran találkozunk témával.

Az LMBT közösség egyhangúan úgy látja, hogy gyermekvállalás szempontjából az azonos nemű párok között a férfiak nehezebb helyzetben vannak. Ennek oka, hogy a nők könnyebben megoldják „maguknak” a szülés kérdését. Ez nem csak a leszbikusokra vonatkoztatva jelenthető ki, hanem egy egyedül élő, gyermekre vágyó nőkre is. Egy férfi, ha vér szerinti gyermeket szeretne, leginkább a béranyasággal tudná megoldani, ami magyarországi keretek között nem megvalósítható. Sok meleg férfi pár kipróbálná, hogy leszbikus párokkal közösen vállal gyereket, akinek így egyszerre négy szülője lenne. Azonban a leszbikus párok között ezt a fajta megoldást nem támogatják, mert ők kettesben akarnak gyermeket nevelni. A leszbikus párok a mesterséges megtermékenyítés során gyakran – az egyébként anonim donor – megadott külső vagy belső tulajdonságai, esetleg végzettsége vagy érdeklődési köre alapján döntenek (Béres-Deák, 2011).

7. ábra: A női és férfi példaképpel való találkozásra a szülőkön kívül számos lehetőség van (tágabb család, óvoda, iskola)

Azok az elméletek, amelyeket a társadalom heteroszexuális tagjai felhoznak az ellen, hogy azonos nemű párok gyermeket neveljenek, az LMBT közösségen belül egyaránt ellentéteket szülnek. Míg egyes párok már a lehető legtörvényesebb úton megoldották ezen igényüket,

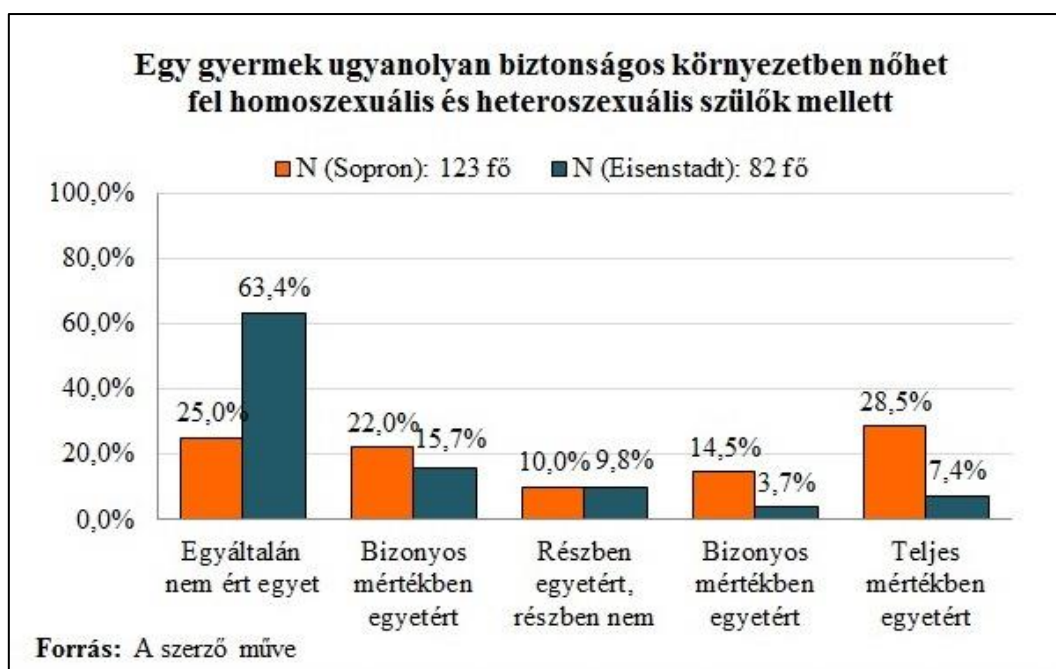
addig mások nem is szándékoznak soha gyermeket vállalni, különböző okok miatt. Egyrészt sok heteroszexuális személy a női-férfi minta hiányát hangsúlyozza egy homoszexuális szülőkkel rendelkező családban. Ez az egyetlen olyan kérdés, amiben a két város szinte ugyanolyan százalékokat mutat (7. ábra). A heteroszexuális szülők mellett felnövő gyermek sem mindig a szülei viselkedését, szokásait sajátítja el és tartja példaértékűnek saját nemi szerepének eltanulására. A médiában szereplő személyek erős hatása mellett kisebb korban a tágabb családban vannak nagyszülők, unokatestvérek, akik terelhetik a gyermeket a társadalom többsége által „helyesnek” tartott irány felé, az óvodában az óvónők segítik játékkal a személyiség nemre vonatkozó jegyeit megmutatni, és az iskolában hatással lehet a gyermekre egy tanár, egy osztálytárs, de különleges esetekben akár irodalmi/történelmi személy is.

Minden embernél más-más az, ami meghatározza, hogy tudja nemi identitását érzékelni és kibontakoztatni. Valóban sok külső hatás lehet a gyermek segítségére, közvetett vagy közvetlen formában, mivel a nemhez igazodás elvárása magas a társadalmakban. A nemhez igazodás „a kultúra által az adott nem számára megfelelőnek tartott viselkedések és tulajdonságok elsajátítása” (Atkinson; Hilgard, 2005: 747). Bár egyes történelmi korszakokban, és egyes országokban mást jelentéssel bírnak ezek a megfelelő viselkedések és tulajdonságok, az adott kultúra gondoskodik az elsajátítás formáinak és lehetőségeinek biztosításáról.

Sok azonos nemű pár fél a szülővé válástól amiatt, hogy gyermekét majd bántják a kortársak (például egy iskolai közösségben). Ha csak a csúfolódástól való félelemre alapozódik a gyermekvállalás létrejötte, akkor ott van a többi csoport is, akik gyakori diszkriminációtól szenvedhetnek (pl. színes bőrűek, szegények, idős korban gyermeket vállalt párok, stb.). Ebből kiindulva a többi csoportnak sem szabadna gyermeket vállalnia.

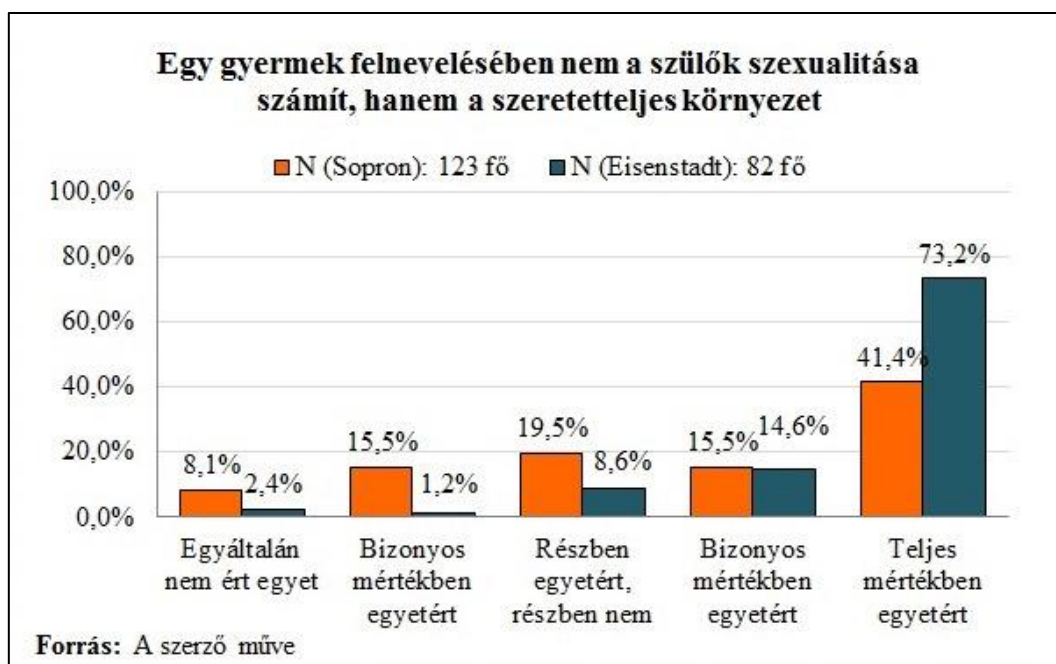
A német helyesírási könyv 2009-ben vette fel új szóként a "Regenbogenfamilie" szót, vagyis a szivárványcsalád elnevezést. Ez olyan családokat jelent, amiben azonos nemű párok mertek, és megfelelő jogi úton sikeresen gyermeket vállaltak. Egy kutatásban szivárványcsaládokat; 24 gyermeket és szüleiket vizsgáltak 2006 és 2009 között, állami szervek megbízására Münchenben. A kutatásról készült egy rövid, összefogó megállapítás, ami azt mondja ki, hogy a gyermek és szülei között a jó viszony a döntő, és nem a szülők szexuális orientációja. Az eredmények szerint a gyermekek jóléte a szivárványcsaládokban ugyanannyira lehetséges, mint más élettársi kapcsolatokban; valamint a homoszexuális párok nem rosszabb szülők, a gyermekek ugyanolyan jól és egészségesen fejlődnek két anyánál

vagy apánál, mint más családformákban (Schön, 2010). Ez választ ad egy általam kutatott kérdésre is, hogy egy gyermek ugyanolyan biztonságos környezetben nőhet-e fel homoszexuális és heteroszexuális szülők mellett. Eisenstadt inkább támogatja a fent olvasható kutatási összegzést, azonban Sopronban nincs meghatározott válasz (8. ábra). A kijelentésnél összegzett százalékok annyira azonos értékekben oszlanak el (25 %, 22 %, 10 %, 14,5 % és 28,5 %), hogy nem lehet egyértelmű következtetéseket levonni, Eisenstadttal szemben, ahol szembetűnő az állásfoglalás (63,4 % egyáltalán nem ért egyet a kutatásban feltett állítással. Hasonló módon egy előzőekben vizsgált kérdéshez („A heteroszexuális párok házassága indokolt, mert gyermekek születnek belőle”) a soproni válaszokat a nők és a vallásukat gyakorló katolikusok többsége formálta. A magyarországi határozatlanságnak ahhoz is köze lehet, hogy hazánkban még nem ismertek olyan kutatások eredményei, amelyek szivárványcsaládokat vizsgált volna, mivel nincsenek olyan nagy számban, mint külföldön, ahol különböző szervezetek biztosítanak segítségnyújtást a diszkriminációmentes életért a családoknak (Háttér; Inter Alia, 2010).

8. ábra: Egy gyermek ugyanolyan biztonságos környezetben nőhet fel homoszexuális és heteroszexuális szülők mellett

A biztonságos környezet alapját elsősorban szeretetteljes gondoskodás adhatja. Vizsgáltam, hogy a szeretetteljes környezetet mennyire tartják fontosnak az azonos nemű szülőkhez mérve (9. ábra). Elfogadást mutató eredményeket kaptam a határon túli válaszadók irányából. 73,2 % teljes mértékben egyetértett, a nem egyetértők száma a 3 %-ot sem éri el.

9. ábra: Egy gyermek felnevelésében nem a szülők szexualitása számít, hanem a szeretetteljes környezet

Sopronban 41,4 % tartja igaznak az állítást, az egyáltalán nem egyetértők száma azonban itt sem magas. Nem szabad eltekinteni a skála középső értékeitől, ahol a 19,5 %-os semlegesség mellett a bizonyos mértékben egy-egy szélső oldalhoz húzó válaszadók száma egyforma adatot mutat (15,5-15,5 %). Ez az egyforma adat erősíti a részben egyetértő, és részben nem egyetértők csoportját.

A biztonságos környezet itt nem csak fizikai biztonságot jelent, hanem érzelmit is. Gyakorlataim során találkoztam gyermekotthonokba kerülő fiatalokkal. Számukra az otthon megadta a fejlődésükhöz szükséges fizikai feltételeket, biztosította az alapvető szükségleteket, de olyan érzelmi töltetet nem tud adni, mint egy szerető család. Ezeket a gyerekeket heteroszexuális szülőktől kellett kiemelni. Ezért gondolom azt, hogy számos heteroszexuális pár nem alkalmas a gyermeknevelésre, és ezzel összesítve 70 % is egyetértett, illetve 14 % nem foglalt állást. Ez nem jelenti azt, hogy a homoszexuális párok között mindenki alkalmas a gyermeknevelésre, közöttük is biztosan akad olyan, akinek személyiségéhez, magatartásához nem illik a gyermekvállalás. A gyermek érdekében fel kell tenni azt a kérdést, hogy egy gyermekotthon, vagy egy családi környezet jobb-e testi, szellemi, lelki és érzelmi biztonsága érdekében, akkor is, ha a családi környezetet azonos nemű párok adják; vagy nevelőszülők, vagy örökbefogadó szülők képében. A kérdés megválaszolására egy újabb kutatás adhatna választ.

Az azonos nemű párok szülővé válásával kapcsolatban gyakran ad ellenérzést a heteroszexuálisok között annak a félelme, hogy homoszexuális szülők gyermeke is homoszexuális lesz. A félelem mellett elfelejtődik, hogy azok az azonos nemű párok, akik szülővé kívánnak válni, szintén valakinek a gyermekei voltak – a legnagyobb valószínűséggel heteroszexuális szülőké. Egy gyermek számára a homoszexualitásra való csábítás, vagy egyszeri kipróbálás még nem elég, hogy abból a gyermekből később homoszexuális felnőtt legyen (Buda, 1980). Tehát hiába látná a gyermek a szülei kapcsolatát, ha nincs meg benne a hajlam, nem fogja az egyetlen párkapcsolati formának gondolni, és nem fog emiatt maga is azonos nemű párt keresni. Amerikában már folynak olyan tanulmányok, amik a gyermek sorsát és fejlődését a homoszexuális szülőkhöz való kerülés kezdetétől figyelik, hogy a félelem feloldása minél jobban bizonyított eredményekkel történhessen, és ez a feltételezés cáfolható legyen. Azonban már így is vannak, akik családkutatások hiányában is úgy gondolják, hogy a gyermek a szülői minta ellenére nem válik homoszexuálissá. Sopronban 64,6 % tagadta inkább az állításomat, és van egy magas értékű semleges álláspontú csoport is (21,2 %); valamint Eisenstadtban 90,2 % nem tart a gyermek többségtől eltérő szexualitásának kialakulásától, a semleges csoport pedig 7,4 %-ot ad ki. A német nyelvű válaszadók között nem volt egyetlen olyan ember sem, aki teljes mértékben egyetértett volna.

Mondható, hogy a kérdéskör tudományos és társadalmi megítélése még gyerekcipőben jár, de vannak olyan nevelési feltételek, amik elengedhetetlenek a gyermek egészséges fejlődéséhez (biztonság, szeretetteljes környezet), és amiket bármilyen szülői szerepre alkalmas személy biztosíthat, szexuális orientációtól függetlenül. Elég azokra gondolni, akiket nem hagyományos apa-anyja szülői forma, hanem nagyszülő, példaértékű nevelőszülő, esetleg idősebb testvér, vagy egyedülálló szülő nevel fel. Ezen gyermekek között is lehet testileg, lelkileg és szellemileg egészséges, ha gondoskodtak róla. Véleményem szerint ezek az említett feltételek a legmeghatározóbbak egy gyermek életében.

VI. Összefoglalás

VI. 1. Eredmények összegzése

Érdekes, hogy a fent látható változó hozzáállások ellenére várostól függetlenül több mint 80 % teljes mértékben egyetért azzal, hogy mindenkinek szabad joga megválasztani a szexuális életét. Ebből a magas értékből és a többi állításra adott megoszló válaszokból arra lehet következtetni, hogy lényegében nincs problémája az embereknek a homoszexualitással, az azonos nemű párokkal, csak tartsák privát szférában életük ezen oldalát. Tehát a szakirodalmi áttekintés elején feltett kérdést nézve inkább magányügy kategóriába kívánják tenni a megkérdezettek ezt a témakört. Az eredményekből, válaszokból, és a tudományok jelenlegi álláspontjaiból az alábbi állításokat lehet kijelenteni:

- Mindenkinek szabad joga megválasztania a szexuális életét, és az emberek megítélésében nem a szexuális orientáció számít, hanem a cselekedetek milyensége.
- A homoszexualitás nem betegség, nem erkölcstelen, és nem trend, azonban ellentmond a vallási tanításoknak.
- A homoszexualitás bizonyíthatóan létezik a civilizáció létrejötte óta; de a HIV és az AIDS terjedéséért nem egyedüli felelős, de közrejátszik benne.
- A homoszexuális kapcsolatokban is van érzelmi kötődés, emiatt a házasság értéke nem a nemektől függ, hanem attól, milyen minőségű.
- Azonos nemű párok gyermeke nem lesz feltétlenül homoszexuális, mivel van máshol lehetősége elsajátítható nemi szerepekkel, példaképekkel találkozni.
- Egy gyermek ugyanolyan biztonságos környezetben nőhet fel azonos nemű szülők mellett, mint heteroszexuális szülők mellett, mivel egy gyermek felnevelésében a gondoskodó és szeretetteljes környezet a döntő.

A kapcsolati státuszt illetően nem voltak jelentős különbségek a hozzáállások között. 1-2 %-os eltérések voltak, de ez nem befolyásolja látványosan a toleranciaszintet, ahogyan a gyermekek száma sem, ezért nem foglalkoztam ezen csoportok részletesebben való elemzésével.

A hipotézisek tekintetében az első, amelyben feltételezem, hogy a soproni lakosokhoz képest az Eisenstadtban élők toleránsabbak és elfogadóbbak az azonos nemű párok kérdéseit illetően, alátámasztásra került, mivel több kérdésnél, diagramnál, százalékos adatoknál megfigyelhető, hogy az eisenstadti lakosok inkább mutatnak pozitív és egyértelmű

állásfoglalást az LMBT személyek oldaláról nézve, mint a soproniak. Nálunk inkább a semlegesség az erősebb. Nagyban befolyásoló tényező, hogy a vallását gyakorló hívők és a párkapcsolatban élő nők többen voltak a megkérdezettek között a határ ezen oldalán. Ez a két csoport pedig jobban támogatja a család hagyományosabb formáját.

A második hipotézisemben feltételeztem, hogy a 16-25 éves korosztály (mindkét városban) a legtajékozottabb a homoszexualitás tudományos megközelítéseit tekintve. Ez megdőlt, mivel a kijelentés mindkét városra nem igaz. Sopronban a 25 évnél idősebb korosztály, Eisenstadtban a 16-25 év közöttiek a tájékozottabbak az LMBT tudományos megközelítéseivel kapcsolatban. Az eredményhez hozzámértem azt a kérdést, hogy a különböző korosztályok milyen mértékben támogatják, hogy több jogi rendelkezés szülessen az LMBT emberek számára. Ugyanaz a válasz született, mint a tájékozottság esetében. Ez azt jelentheti, hogy a tájékozottság hatással van az egyén támogatási, szintjére, befolyásolja a toleranciát az adott csoporttal szemben. Az összefüggés igazolja, hogy a diszkrimináció mögött gyakran áll a tudatlanság és az információhiány, ezért az egyenjogúságért küzdő érdekképviselő szervezetek felvilágosító programjai valóban segíthetik a kisebbségeket.

A harmadik hipotézisben feltételezem, hogy hogy az azonos nemű párok elfogadására a vallásukat gyakorló katolikus válaszadók (mindkét városban) a legkevésbé nyitottak. Az elsőhöz hasonlóan beigazolódást nyert, amit nem szabad negatívan értelmezni. A katolikus vallás gyakorlása nem elítélendő magatartás, valamint az eredmények szerint nincs teljes elutasítás a részükről. A hipotézisben is szándékosan fogalmaztam meg a kevésbé nyitottságot, és nem az elfogadás hiányát, mivel több esetben is látható volt, hogy elfogadóak, csak tartózkodóbbak. Vannak fenntartásaik az LMBT ügyekkel kapcsolatban, jobban, mint a hozzájuk mért kontrollcsoportnak. Oka egyszerűen a vallási tanításokban rejlik, amik messzire nyúlnak vissza, és napjainkban is széles körben megállják a helyüket. A többi, megkérdezettek között előforduló vallások (református, evangélikus, buddhizmus, iszlám) vallásgyakorlói és a nem vallásgyakorlók, illetve ateisták között nincsen látható eltérés.

A hasonló toleranciaszintet befolyásolja a határközelség, az, hogy Sopronból többen is ausztriai területeken dolgoznak, ahol a más fajta mentalitás beépülhet a személyiségbe, ami hatással lehet a véleményalkotásra. A két város az ILGA 2014-es térképéhez hasonló mértékű, nyugatiasabb nyitottságot mutatja, de a bevezetőben részletezett megoszaltság jelen van, és ez adhatja országos és városi szinten is az 50 % körüli elfogadottságot (Melléklet 3.). Főleg a második hipotézis összetettségéből láthatjuk, hogy a társadalmakat érintő

problémákról beszélni kell, nyilvánosan, annak ellenére, hogy a problémákat az emberek a kisebbségek magánügyeként igyekeznek kezelni.

VI. 2. A jogrendszer és az elfogadás viszonya

A jelenleg hatályos jogszabályok tulajdonképpen leképezi a társadalom hozzáállását, Magyarországon és Ausztriában egyaránt. A szabad partnerválasztást, a szexualitás megélését, a nemi identitás választását mindegyik támogatja. A hétköznapiakban (például munkavállalás, áruk és szolgáltatások igénybevétele, stb.) az emberek egyre inkább igyekeznek kerülni a diszkriminációt, bár ennek ellenére a gyűlölet-beszédek és gyűlölet bűncselekmények továbbra is előfordulnak.

A megosztottság a házassággal kapcsolatosan már nagyobb. Ennek lefedését a bejegyzett élettársi kapcsolat intézménye adja, ami jogi határvonal az együttélés és a házasság között. Ez a határvonal példázza azt a hozzáállást, hogy a nyilvánosságra nem hozott homoszexuális kapcsolatokba nem kívánnak beleszólni az emberek, ám továbbra sem tartják teljes értékűnek és a heteroszexuális kapcsolatokkal egyenértékűnek (amely elv alapján nem tartják házasság megkötésére jogosultnak az azonos nemű párokat).

A gyermekvállalás területén még nagyobb zárkózottság fedezhető fel a társadalom részéről. A legmegosztóbb kérdésnek számít, így ezelől a törvénykezés is elzárkózik. Az azonos nemű párok gyermekvállalásának lehetősége a heteroszexuális kapcsolatokhoz viszonyítva egyáltalán nem azonos szintű.

Összességében megállapítható, hogy a jogrendszer nem megengedőbb és nem szigorúbb a társadalom egészéhez – kutatásomban Sopronhoz és Eisenstadthoz – mérve. Oka lehet, hogy a törvények a társadalom egyre szélesedő nyitottságával változtak az évek során, így nem kizárt, hogy mind a társadalomban szemléletében, mind a jogszabályokban nem lépnek fel további változások.

VI. 3. További vizsgálati lehetőségek

A kutatásomhoz szükséges kutatások, és az eredmények elemzése során további kérdések merültek fel, amelyek az általam megadott címen túlmutatnak, és újabb vizsgálati lehetőségeket adnak.

Az egyik, hogy az évek során egyre gyorsabban zajló változásokhoz, amik az LGBT témához hasonló kérdésekkel kapcsolatosak, milyen rugalmassággal állnak az emberek, az esetleges rugalmasság jó-e, és meddig terjedhet az a határ, ami belefér a tolerálható közegbe; azaz hosszú távon maradnak-e olyan szokások, csoportok, cselekedetek, amiket továbbra sem szabad elfogadni. A homoszexualitás is több történelmi korszakon átívelve elutasított volt, mégis a 20-21. század megdöntötte. Az előző korok embereiben a változás létrejöttének lehetősége talán fel sem merült.

Azonban a személyes igények is megváltoztak korunkra, és fontos lehet megvizsgálni, hogy a személyes igények – például gyermekvállalási vagy házasodási kedv – mennyire vannak befolyással olyan kérdésekben, ami más csoportokat érint, de az adott személy számára sem a korlátozás, sem az elősegítés nincs hatással. Emellett nem szabad kizárni azt a tényt sem, hogy azok a szemléletek, világnézetek, amelyek jelenleg a két vizsgált városban és országban érzékelhetőek, hosszú múltra tekintenek vissza, kialakulásukat történelmi korok és események befolyásolták. Fontosnak tartom ezért egy további kutatásban megvizsgálni, milyen tényezők befolyásolhatták akár Ausztriában és Magyarországon, akár több országot összehasonlítva azt, hogy mekkora az azonos nemű párok együttélésének elfogadottsága.

Mivel nagy volt a megosztottság abban, hogy a szexuális orientáció vagy a cselekedet számít-e, érdekes lenne összehasonlítani különböző büntetendő, vagy morálisan elítélendő cselekedeteket azzal, hogy valaki felvállalja a homoszexualitását. Érttem ezt úgy, hogy a megkérdezett személyeknek elméleti síkon venniük kell két, szinte teljesen azonos, szeretett és jónak vélt embert a baráti körükből. Ezek közül az egyikről minden esetben az derül ki, hogy felfedi szexuális orientációját, míg a másik különböző súlyosságú bűnöket követ el (lop, embert öl, hazugságokat terjeszt, stb.). Ezzel vizsgálva azt, hogy meddig terjed az a határ, amíg a homoszexualitás elítélendőbb lesz más emberi tulajdonságoknál, cselekvési formáknál. De ez a kontra-játék más, diszkriminációt megélő kisebbségi csoportokkal is kutatható lehet, elgondolkodtatva a társadalmat, és növelve a toleranciaszintet.

VII. Bibliográfia

- Atkinson, Richard C.; Hilgard, Ernest (2005): Pszichológia. Osiris Kiadó, Budapest. 747.
- Balázs Attila (szerk.) (2008): HIV információk. Amit tudhatsz a HIV-ről és az AIDS-ről. Háttér Társaság a Melegekért, Budapest [URL: <http://www.hatter.hu/kiadvanyaink/hiv-informaciok-amit-tudhatsz-a-hiv-rol-es-az-aids-rol>] [2014. július 24.]
- Berei Andor (szerk.) (1962): Új magyar lexikon G-J. Akadémiai Kiadó, Budapest. 308.
- Béres-Deák Rita (2011): Gyermekvállalás – meleg és lesbikus szemmel. In: Takács Judit (szerk.): Homofóbia Magyarországon. L'Harmattan Kiadó, Budapest
- Birtalan Balázs (1997): Halállal lakoljanak?. A homoszexuális ember és a kereszténység. Cartafilus Kiadó, Budapest
- Brizendine, Louann (2010): A férfi agy. Nyitott Könyvműhely, Budapest
- Brizendine, Louann (2010): A női agy. Nyitott Könyvműhely, Budapest
- Buda, Dr. Béla (1980): A szexualitás modern elmélete. Tankönyvkiadó, Budapest
- Dombos Tamás (szerk.) (2010): A magyarországi lesbikus, meleg, biszexuális és transznemű közösség prioritásai. Kutatási jelentés. Háttér Társaság a Melegekért, Budapest [URL: <http://www.hatter.hu/kiadvanyaink/prioritasfelmeres-2010>] [2014. július 24.]
- Dover, Kenneth James (2001): Görög homoszexualitás. Osiris Kiadó, Budapest
- Eszenyi Miklós (2006): „Férfi a férfival, nő a nővel”. Homoszexualitás a történelemben. Corvina Kiadó, Budapest
- Fischer Eszter (2010): Meleg a gyerekem?!. Saxum Kiadó, Budapest
- Habib, Samar (2009): Islam and Homosexuality. Praeger Publishers, Westport, Connecticut
- Háttér Társaság a Melegekért; Magyar LMBT Szövetség (2009): Bejegyzett élettársi kapcsolat. Útmutató meleg és lesbikus párok részére. Háttér Társaság a Melegekért, Budapest [URL: <http://www.hatter.hu/kiadvanyaink/bejegyzett-elettarsi-kapcsolat-utmutato>] [2014. július 24.]
- Háttér Társaság a Melegekért; Inter Alia Alapítvány (2010): The situation of LGBT families in Hungary. Háttér Társaság a Melegekért, Budapest [URL: <http://www.hatter.hu/kiadvanyaink/the-situation-of-lgbt-families-in-hungary>] [2014. július 24.]
- Hegedüs Géza (2000): Irodalmi arcképcsarnok. Arcanum Adatbázis Kft., Budapest [URL: <http://mek.oszk.hu/01300/01391/01391.pdf>] [2014. augusztus 20.]

- ILGA-Europe (2014): Rainbow Europe Package. Annual Review of the Human Rights Situation of LGBTI People in Europe and Rainbow Europe Map. ILGA-Europe, Brussels, Belgium [URL: http://www.ilga-europe.org/home/publications/reports_and_other_materials/rainbow_europe] [2014. július 25.]
- Juhász József; Szőke István; O. Nagy Gábor; Kovalovszky Miklós (szerk.) (1992): Magyar értelmező kéziszótár A-K. Akadémiai Kiadó, Budapest. 558.
- Katolikus Biblia: Teremtés könyve 19, 1-28; Leviták könyve 20, 1-27
- Kenyeres Ágnes (szerk.) (2001): Magyar életrajzi lexikon: 1000-1990. Arcanum Adatbázis Kft., Budapest
- Központi Statisztikai Hivatal (2013): Lakónépesség, 2013. január 1. Interaktív térkép. Központi Statisztikai Hivatal [URL: <http://www.ksh.hu/interaktiv/terkepek/mo/nepesseg.html?mapid=WNT002>] [2014. augusztus 30.]
- Moskovitz, Marc D. (2012): Is Homosexuality Moral?. The Atlas Society. [URL: <http://http://www.atlassociety.org/homosexuality-moral>] [2014. augusztus 13.]
- Nagy Sándor (2011): 50 éve nem büntetendő a felnőttek közötti homoszexualitás Magyarországon. Háttér Társaság [URL: <http://www.hatter.hu/hirszolgalat/otven-eve-nem-buntetendo-a-felnottek-kozotti-homoszexualitas-0>] [2014. augusztus 27.]
- Németh György (2007): Egy költőné három arca. Modern nő az ókorban: Szapphó. Rubicon 2007/8. szám [URL: http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/egy_koltozo_harom_arca_modern_no_az_okorban_szappho/] [2014. augusztus 20.]
- Pálhegyi, Dr. Ferenc (2009): Keresztyén házasság. Kálvin János Kiadó, Budapest
- Real, Terrence (2008): Házasság vagy szövetség? Modern játszmák egy ősrégi intézményben. Hétköznapi Pszichológia. Park Kiadó, Budapest
- Ruse, Michael (2001): Homoszexualitás és perverzitás. Korunk folyóirat 2001/ 8. szám [URL: <http://korunk.org/?q=node/8&ev=2001&honap=8&cikk=6689>] [2014. augusztus 9.]
- Sándor Bea, Mocsonaki László (szerk.) (2000): Amszterdam után. Szexuális orientáció az Európai Unióban és Magyarországon. Háttér Társaság a Melegekért, Budapest [URL: <http://www.hatter.hu/kiadvanyaink/amszterdam-utan-szexualis-orientacio-az-europai-unioban-es-magyarorszagon>] [2014. július 24.]
- Schmierer, Don (2006): Megelőzés! Megelőzés! Megelőzés!. A homoszexuális állapot megelőzése fiatalokban. Új Remény Alapítvány, Debrecen

- Schön, Christine (2010): Regenbogenfamilien: Vom anderen Ufer oder vom anderen Stern?. Für lesbische und schwule Eltern und Paare mit Kinderwunsch. Friedrich-Ebert-Stiftung, Berlin, Germany
[URL: <http://library.fes.de/pdf-files/do/07356-20100810.pdf>] [2014. július 31.]
- Simon, Prof. Dr. Bernd (2009): Respekt für Religiosität und Homosexualität oder Zumutungen der pluralen Gesellschaft. In: Tobias Mörschel (szerk.): Politische Akademie Nr. 35. Friedrich-Ebert-Stiftung, Berlin, Germany
[URL: <http://library.fes.de/pdf-files/akademie/berlin/06937.pdf>] [2014. július 31.]
- Statistik Austria (2011): Registerzählung 2011: Gemeindetabelle Burgerland. Statistik Austria
[URL: http://www.statistik.at/web_de/statistiken/bevoelkerung/volkszaehlungen_registerzaehlungen/index.html] [2014. augusztus 30.]
- Stearns, Peter N. (2009): Sexuality in World History. Themes in World History. Routledge Taylor&Francis Group, London, United Kingdom
- Takács Judit (2007): Az egyenlő bánásmód gyakorlatai. Az LMBT-embereket érintő társadalmi megkülönböztetés felszámolásának keretei Magyarországon. Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest
- Takács Judit; Mocsonaki László; P. Tóth Tamás: (2007): A lesbikus, meleg, biszexuális és transznemű (LMBT) emberek társadalmi kirekesztettsége Magyarországon. Kutatási zárójelentés. MTA Szociológiai Kutatóintézet, Budapest
- Vargo, Marc E. (1999): Ők és mi. Melegek a társadalomban. Háttér Kiadó, Budapest
- Vida Judit (szerk.) (2012): Magyarország társadalmi atlasza. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest [URL: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/tarsatlasz.pdf>] [2014. augusztus 31.]

Törvények

2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előremozdításáról
2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről
2009. évi XXIX. törvény a bejegyzett élettársi kapcsolatról, az ezzel összefüggő, valamint az élettársi viszony igazolásának megkönnyítéséhez szükséges egyes törvények módosításáról
2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről
- Gleichbehandlungsgesetz §1.-§64.
- Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch §1.-§1503.
- Eingetragene Partnerschaft-Gesetz §1.-§47.
- Strafgesetzbuch §1.-§74.

VIII. Mellékletek

1. sz. melléklet: Magyar nyelvű kérdőív
2. sz. melléklet: Német nyelvű kérdőív
3. sz. melléklet: ILGA-Europe 2014-es szivárványtérképe

M1 – Magyar nyelvű kérdőív

Tisztelt Kitöltő!

Az alábbi kérdőív kutatási célból készült, mely a homoszexuális személyek házasságát és gyermekvállalását vizsgálja. A kérdőív névtelen, az adatok a kérdőív pontos kiértékeléséhez szükségesek, és a kapott információk csak a kutatás céljából kerülnek felhasználásra. Kérem, hogy a valóságnak megfelelő választ egy **egyértelmű „X-szel”** jelölje! **A kérdőív két oldalas! Segítségét köszönöm!**

Egy szociálpedagógus hallgató

Nem

☐ férfi ☐ nő

Kor

☐ 16 – 25 ☐ 25 – 30 ☐ 31 – 40 ☐ 41 – 50 ☐ 51 – 60 ☐ 61 <

Szexuális beállítottság

☐ heteroszexuális ☐ homoszexuális ☐ biszexuális ☐ egyéb: _____

Kapcsolati státusz

☐ egyedülálló ☐ párkapcsolatban/élettársi kapcsolatban élő ☐ házas
☐ özvegy ☐ elvált ☐ egyéb: _____

Gyermekek száma

☐ 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 <

Vallás

☐ katolikus ☐ evangélikus ☐ református ☐ zsidó ☐ iszlám
☐ buddhizmus ☐ hinduizmus ☐ ateista ☐ egyéb: _____

Vallásomat gyakorló hívő vagyok

☐ igen ☐ nem

Ért már megkülönböztetés azért, mert támogatom a homoszexuális személyeket

☐ igen ☐ nem

Ha Ön homoszexuális/biszexuális: Ért már megkülönböztetés azért, mert homoszexuális/biszexuális vagyok

☐ igen ☐ nem

Kérem, hogy figyelmesen olvassa el az állításokat, majd átgondoltan, a valóságnak megfelelő választ egy **egyértelmű „X-szel”** jelölje!

(1: Egyáltalán nem értek egyet; 5: Teljes mértékben egyetértek)

		1	2	3	4	5
1.	Mindenkinek szabad joga megválasztani a szexuális életét.					
2.	Zavarnak a melegfelvonulások.					
3.	A HIV és az AIDS betegség rohamos terjedése a homoszexuális kapcsolatos növekedésének következménye.					
4.	Egy gyermek ugyanolyan biztonságos környezetben nőhet fel homoszexuális és heteroszexuális szülők mellett.					
5.	Van homoszexuális ismerősöm, barátom, rokonom.					
6.	Számos heteroszexuális pár nem alkalmas a gyermeknevelésre.					
7.	A heteroszexuális párok házassága indokolt, mert gyermekek születnek belőle.					
8.	Amióta ember az ember, a homoszexualitás létezik, csak egyes történelmi korok állítják be helytelennek.					
9.	A homoszexuális kapcsolatokban nem létezik érzelmi kötődés.					
10.	Támogatom, hogy több jogi rendelkezés legyen a homoszexuális személyek házassága, gyermekvállalása érdekében.					
11.	Homoszexuális szülők gyermeke is homoszexuális lesz.					
12.	A homoszexualitás erkölcstelen.					
13.	A homoszexualitás ellentmond a vallási tanításoknak.					
14.	Az embereket nem a szexuális beállítottságuk szerint kell megítélni, hanem cselekedeteik szerint.					
15.	A homoszexualitás betegség.					
16.	Ha a házasság nem csak férfi és nő között történik, elveszíti az értékét.					
17.	A női és férfi példaképpel való találkozásra a szülőkön kívül számos lehetőség van (tágabb család, óvoda, iskola).					
18.	Egy gyermek felnevelésében nem a szülők szexualitása számít, hanem a szeretetteljes környezet.					
19.	A homoszexualitás csak egy trend, sokan divatból csinálják.					

M2 – Német nyelvű kérdőív

Geehrte Damen/Herren!

*Dieser Fragebogen wurde aus dem Ziel der Forschung bereitet, der Kindererziehung und Ehe der homosexuellen Menschen forsch. Der Fragebogen ist anonym, die Daten sind nötig zu der genauen Auswertung des Fragebogens, und die bekommenen Informationen werden aus Forschungszielen benutzt werden. Kreuzen Sie bitte **mit eindeutiger „X“** Ihre der Wirklichkeit entsprechende Antwort an! **Der Fragebogen hat zwei Seiten!***

Danke für Ihre Hilfe!

Eine Sozialpädagog Studentin,

Geschlecht

☐ männlich ☐ weiblich

Alter

☐ 16 – 25 ☐ 25 – 30 ☐ 31 – 40 ☐ 41 – 50 ☐ 51 – 60 ☐ 61 <

Sexuelle Einstellung

☐ heterosexuell ☐ homosexuell ☐ bisexuell ☐ anderes: _____

Beziehungstatus

☐ ledig ☐ mit Partner/ Lebenspartner lebend ☐ verheiratet

☐ verwitwet ☐ geschieden ☐ anderes: _____

Kind(er)

☐ 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 <

Religion

☐ katholisch ☐ evangelisch ☐ protestant ☐ jüdisch ☐ islamisch

☐ buddhismus ☐ hinduismus ☐ atheistisch ☐ anderes: _____

Ich bin ein Gläubiger, der seine Religion aktiv übt

☐ ja ☐ nein

Ich habe schon Diskriminierung erfahren, weil ich die homosexuellen Menschen befürworte.

☐ ja ☐ nein

Wenn Sie sind homosexuell/bisexuell: Ich habe schon Diskriminierung erfahren, weil ich homosexuell bin.

☐ ja ☐ nein

Bitte, lesen Sie die Behauptungen aufmerksam, dann durchgedacht, kreuzen Sie bitte **mit eindeutiger „X“** Ihre der Wirklichkeit entsprechende Antwort an! (1: Ich bin gar nicht einverstanden; 5: Ich bin ganz einverstanden)

		1	2	3	4	5
1.	Alle Menschen haben freies Recht ihr sexuelle Leben zu wählen.					
2.	Die homosexuellen Umzüge stören mich.					
3.	Die rasante Verbreitung der HIV und AIDS Krankheit ist die Wirkung des homosexuellen Zuwachses der Partnerschaften.					
4.	Ein Kind kann in genauso sicherer Umgebung bei homosexuellen Eltern aufwachsen, als bei heterosexuellen Eltern.					
5.	Ich habe homosexuelle Bekannte/Freunde/Verwandte.					
6.	Zahlreiche heterosexuelle Paare sind untauglich Kinder zu erziehen.					
7.	Die Ehe der heterosexuellen Paare ist gerechtfertigt, weil Kinder geboren werden.					
8.	Seit Mensch existiert, gibt es Homosexualität, nur einzelne historische Zeitalter behaupten deren Unschicklichkeit.					
9.	In den homosexuellen Partnerschaften ist kein Gefühlsleben.					
10.	Ich befürworte, dass mehr rechtliche Normen für Kindererziehung und für Ehe der homosexuellen Menschen ins Leben gerufen werden.					
11.	Das Kind der homosexuellen Eltern wird auch homosexuell.					
12.	Die Homosexualität ist unsittlich.					
13.	Die Homosexualität steht im Gegensatz zu den religiösen Lehren.					
14.	Die Menschen darf man nicht nach ihrer sexuellen Einstellung beurteilen, sondern nach ihren Handlungen.					
15.	Die Homosexualität ist eine Krankheit.					
16.	Wenn die Ehe nicht nur zwischen dem Mann und der Frau geschieht, verliert sie ihren Wert.					
17.	Es gibt zahlreiche Möglichkeiten für das Treffen mit dem weiblichen und männlichen Vorbild außer der Eltern (z.B. Kindergarten, Schule, oder weitere Familie).					
18.	In der Erziehung eines Kindes ist nicht wichtig die Sexualität der Eltern wichtig, sondern die liebevolle Umgebung.					
19.	Die Homosexualität ist nur ein Trend, viele Menschen machen sie aus Mode.					

M3 - ILGA-Europe 2014-es szivárványtérképe

